

P. 11. 132

CERNĂUȚI

MARTIE—IUNIE 1934

An IX
1934

FĂT-FRUMOS

Nr. 2-3

Director : LECA MORARIU

Biserica Voronețului

Căminie a lui Ștefan cel Mare, zidită la 1488

(După o fotografie de I. Ambre)

LITERATURĂ — ARTĂ — ȘTIINȚĂ — VIAȚĂ SOCIALĂ

3.153 935.114

BIBLIOTECA
„FĂȚ-FRUMOS“

3

3

A FOST ODATĂ...
POVEȘTI BUCOVINENE

CULESE DE

† VICTORIA MORARIU

(1890—1923)

— SUCEAVA 1933 —

FĂT=FRUMOS

An IX
1934

DIRECTOR: LECA MORARIU

Nr. 2-3

Muzeul Bucovinei

L-am văzut aieva! Și gata împlinit! Iar ziua de 9 Iunie a. c. când am trăit această profundă surpriză, ne rămâne una din cele mai dragi revelații. Bucuria ne-a fost cu atât mai mare, cu cât o aflam acolo, unde-o așteptam cel mai puțin: în acel Rădăuți care pare a se fi încetoșat într'un foarte regretabil mutism cultural. Și-l calificăm drept *Muzeu al Bucovinei* — deși el însuși își zice prea modest *Muzeu județean* —, fiindcă acest muzeu etnografic-românesc (dat obștii abia din April 1934), e prin excelență o icoană a neoașismului și moldovenismului bucovinean; și fiindcă dânsul nu se datorește numai satisfacerii unor simple exigențe (= aparente!) oficiale, ci a rășărit trainic și viabil din minunata pasiune creatoare și adânc-nativă a doi inși, însoțiți providențial în acelaș infrigurat neastâmpăr al cu=lesului, și însoțiți pentru a realiza o adevărată viață: soții *Eugenia* și *Samuil Ioneț*, iluștri reprezentanți ai învățământului nostru primar¹⁾.

Adunat o viață de om, sau adecă de doi *Oameni* (cari sunt: *Eugenia Ioneț*, autoarea popularului album *Izvoade de cusături românești*, album prefătat de Al. Tzigara-Samurcaș, și distins cu o medalie de aur într'o Expoziție din 1921, și recomandat de Minister pentru școlile noastre — și *Samuil Ioneț*, neuitat și unic dascăl și director școlar), muzeul acesta, așezat deocamdată în numai trei saloane, cuprinde (prin contribuția d=nei E. Ioneț) prodigioasele îndeletniciri ale artei feminine dela țară, deci d. p. *inchistrirea* ouaelor roșii (cu atât de fragede și pitorești nume pentru diferitele izvoade *muncite*: *brăduleț*, *pestriceanca*, *drumu robilor*, *calea rătăcită*, *cârligu ciobanului*,

¹⁾ În Bucovina, acest înalt nivel cultural al învățătorimii ni-i adese confirmat; nu credem d. p. să fie prea mulți profesorii universitari, cari să dispună de-o așa bibliotecă și o așa bogată colecție de imprimate și manuscrise muzicale (cu multe *inedite*) ca d=l *Ioan Vicoveanu*, institutor la Vicovul-de-Jos; iar Muzeul etnografic și de științe naturale al d=lui director școlar dela Seletin *Emilian Volcinschi*, e-o altă minune a județului Rădăuți.

*cârligut, chelea șerpelui, scara raiului, heru plugului*¹⁾, *mănăstire, călu-gărul* etc.); splendori de ii, însoțite cu cele mai sprintăre *altițe, încrețeli* și *râuri*; *fote* și *poale* de clasică simplitate mioriteană; *lăicere* și *scoarțe* ca pajiștele și poienile și prelucele și codrii ce ni le-au înflorit cu colorile lor vegetale (și ce înaltă școală intuitivă e imediata juxtapunere a coloranților vegetale: *sovârf, droghiță, brândușa, măr pădureț*... cu rezultatul lor, în șmocerile de lână boită, alături); și tot lucrutul inului, începând dela sămănațul lui până la înfăptuirea valurilor de pânze, adevărate valuri de spume, din cari, cu furca și cu fusul grigorescian, răsare Anadyomena de țărancă a plaiurilor noastre...; — iar, prin darurile d-lui Samuil Ioneț, muzeul cuprinde întâi piese etnografice din celelalte domenii ale vieții rustice: arme și *măestrii* de ale vânatului și pescuitului (între cari și cornul de îngânat și de amăgit cerbul=bou, unelte și scule agricole și profesionale, atâtea invenții ale ingeniozității populare (ca d. p. acel *scârțăitor* de pus sub *picioarul ușii*, pentruca să auzi de departe din sat, sau din fânațul costișelor, când cineva, acasă, îți calcă pragul), instrumente muzicale (*bucium, trâmbiță, tulnic, cimpoi, fluieroi, fluer, trișcă, cobză, diblă*, ba chiar și *lervă*), *olării* (cheramică) în specimene extrem de rare și bogat desenate; apoi, dincolo de rusticism, obiecte istorice și chiar de paleontologie, și manuscrise și cărți bătrânești, și colecție numismatică, și artă veche bisericească etc., etc., etc....

Dar clipele petrecute între aceste comori ~~și~~ au fost vrăjite nu numai de festinul ochilor, ci și de cuvântul *Omului* care a gustat din plin savoarea lumilor vii: și am prins din spusele maestrului Samuil Ioneț și-o mărturisire ca aceasta: „De câte ori n'am rămas uluit de cuminenția cutărui Moș din fundul Muntelui! Și-am regretat nespuse c'am rupt atâtea pantaloni pe băncile școlii, pentruca să mă trezesc un analfabet... Fiindcă Moșul meu, cu mintea lui firească, știa ceti măreția naturii, iar eu stăteam acolo orb și nevolnic și nu știam nimică...”

Și atunci, în *marea școală* a trudei unei adevărate *Vieți*, dăruite nouă de Eugenia și Samuil Ioneț, noi încercam un similar regret, simțind cum analfabeți am trecut printre paginile atâtor bucoavne moarte, când școala vie a Neamului ne strigă să vibrăm de toate trăirile ei!...

Leca Morariu

¹⁾ În exact aceeași formă de săgeată lăbărțată, cum îl vedem apoi la strămoșescul plug de lemn (numai cu o singură buză de fier) din colecțiile d-lui S. Ioneț.

Și iarăși C. Porumbescu stihuitor și alcătuitor de alotrii literare

I.

Iarăși versuri de ale lui C. Porumbescu după manuscrisele din Muzeul Porumbescu: *Moderne Philosophie* (contrapagina manuscrisului cu *Legende vom Schuster und Schneider*, public. de noi în „Făt-frumos” 1933, 91—93) și un ciclu de *Moderne Poesie* (4 pagini de manuscris), cuprinzând *Ballade*, *Romanze*, *Lyrik*, ba chiar și o „dramă” în proză (dramă de jumătate pagină manuscris), toate în cel mai patent gen de ironie romantică heiniană, cu câte un final care derâde întreaga versificație, — dovezi de umor porumbesc (uneori frivol) și mai ales de veselă studenție, vârstată cu diverse alotria „literare”. Iată-le!

II.

Moderne Philosophie

Ein Philosoph mit finstrem Sinn	Die Seele die doch rein und klar,
Geht brütend auf und ab,	Die nach dem Höchsten strebt,
Die rechte Hand hält er am Kinn	Der Geist, so hehr, so wunderbar,
Die andre schlafft herab.	Am dem Nichts Irdsches klebt;

In seinem Geiste tobt's herum	Und alles dies so ätherrein
Von Hegel und von Kant,	Zur Gottheit strebt's empor,
Er grübelt fort nach dem Warum,	„Will sich vom Erdenstaub befrein
Warum die Welt erstand?	In dem es sich verlor!“ ¹⁾

Verzweifelt sucht er nach der Spur
Und ruft: „Wer soll's erdulden?
O, Geist — Vernunft und du Natur!
Bezahlt doch meine Schulden“!

Moderne Poesie

(Ballade)

Es tobt der Sturm, wild saust der Wind	Sein Auge sieht gebrochen um,
Und peitscht mit Regenschauer —	Sein Antlitz — fahle Blässe,
Ein müder Wanderer lehnt gebeugt	Sein Har in Strähnen hängt herab
Und matt an einer Mauer.	Vom Sturm, vom Wind, von Nässe.

¹⁾ Dintru'nțai versul (șters!) fusese: „Der Mensch, der eitle Thor“. Manuscrisul mai are (ca și celelalte versificații) și alte ștersături=corecturi.

So sterbensmüd, so todesmatt
 Lehnt er zu später Stunde,
 Wie Grabesnacht, wie Höllenpein
 Umzieht sein Herz, das wunde.

Jetzt wie zum letzten Scheidegruß
 Hebt er sein Aug nach oben,
 Er greift verzweifelt nach dem Kopf —
 Die Stürme wilder toben.

Ein jäher Ruck aus tiefer Brust —
 Die Welt hat ihn betrogen —
 Doch jetzt ist's aus — o welche Lust —
 Es geht der Suff im Bogen.

(C. Porumbescu)

Deslegare

Lui *Doxu*, nepotu=meu

Tiberiu Crudu

Dăunăzi am fost la țară să=mi văd părinții. Săracii bătrâni, stau singuri, singurei ca niște cucii. Nimeni n'a mai ră=mas pe lângă dânșii. Casa lor, atât de veselă și primitoare odinioară, m'a înfâm=pinat cu tristeță și posomorire.

Coperișul de șindrilă afumată, sprijinit pe umerii peretilor vineți, cu cele două ferești mici din dreapta și stânga ușii hâite, păreau de departe, un cap de om năcăjit ce stă pe gânduri, cu căciula neagră trasă pe ochi, cu fața pământie, gura strâmbă și privirile pierdute...

Am poposit caii în ograda cu pustiul străjuț de garduri putrede.

Nu mi=a ieșit nimeni înainte, sărind în sus de bucurie ca alte dăți, nici măcar un câne!... FIORI DE SINGURĂTATE A UNOR VIEȚI CE INTRĂ ÎN PENUMBRA TĂCUTĂ A MORȚII ÎMI PRINSE ÎNIMA, TĂINDU=MI GE=nunchii. Cu răceala în suflet am împins ușa din fața casei și am intrat tiptil ca un tâlhar. În antret nicio mișcare. Întunecul surprins de lumina din afară, se cuibări iuț prin unghere prăfuite, încurcându=se în pânzele străvezii ale păianjnilor speriați.

Pășind înainte spre odaia veșnic deschisă a tatei, i=am zărit spatele largi plutind într'un nor de fum de țigară. Sta corogit pe scaun,

citindu=și utrenia, bâzâind pe nas ca un bondar. Adouazi era sărbătoare și trebuia să slujească.

Am trecut pragul, bocănind tare'n podele, ca să mă simtă. Nu m'a auzit... sau n'a voit să mă audă! Demult nu-l mai inte=resează nici cine intră, nici cine iese.

Ajuns la umărul lui l=am tras încet de mânecă. S'a întors greoiu în loc și... o fulgerare de bucurie i=a luminat ochii mirați.

— Tu?... Când ai venit?

— Chiar acuma!... Sărut mâna și bine te=am găsit sănătos.

— ... Sănătos, dacă zici tu. — Fluturând din cap, spre a se apăra de cine știe ce gânduri, i se umplură genele de lacrimi, barba începu să=i tremure, iar gura i se strâmbă într'un acces de plâns nestăpânit.

Rușinat de slăbiciunea lui se întoarse iar la citit. Citea, citea mereu, ca și cum nimic nu s'ar fi întâmplat. Repeta de două, trei ori un cuvânt, sărea altul, încurca rândurile, o lua iarăși dela capăt, ținându=se cu degetul de litere.

Eu îl priveam în tăcere. Obrazul brăzdat de fierul vremii, se arăta nestocit încă de cei 85 ani trecuți.

Părul albit și rar, barba păscută, mustățile afumate, buza din jos scăpătată. Doi dinți mari, galbeni de tutun, stăteau plecați în afară, împinși mereu cu limba. Mâna dreaptă avea două degete strâmbe. Mă uitam lung și nu-mi venea a crede. El să fie oare, popa Vasile, cel mai voinic om din sat, care, odată, rădicând singur o sanie cu fân răsturnată, a prăvălit=o pe cealaltă parte, încrucind pe bicisnicii săteni din jurul lui?...

— Ai venit singur?

— Singur, că=i drumul greu.

— Hâ?

— ... Îi drumul greu!

— A fi! Dar nu striga tare că tot aud. — L=am lăsat citind și, cu inima strânsă, m'am dus repede să caut pe mama. Am găsit=o, ca deobiceiu, trebăluind la bucătărie. Cum m'a văzut, a tresărit ușor, s'a rădicat, văitându=se de șale, s'a șters apăsător la gură c'un colț de pestelcă și, abia ținându=și lacrimile, m'a sărutat pe amândoi obraji, simțindu=i nasul rece.

— Ce mai faci, mămăiță, tot între blide?

— Tot, ardă=le focu, dacă gura asta nu se mai satură...

— Și ce uncropești acolo bun?

— Ei, bun! Ia niște blăstămate de fasole pentru tat' tu. Ei, știi, tot ținے posturile. Ție, dacă ți-i foame, am eu ce-ți da, n'ai grijă.

— Eu is săul de mâncare. Am venit numai să vă văd, că nu v'am văzut de mult.

— Bine=ai făcut. Da flămând doar n'ai să stai. Îndata cea mare îți frig un puișor...

— Las nu te mai năcăji; nu vezi c'abia te miști?

— Ei, dă, am îmbătrânit. Ce vrei? Mă dor toate ciolanele și de=o bucată de vreme mi s'o umflat și picioarele...

— Mă rog de ce stați așa de singuri? De ce nu vă luați o femeie cumsecade'n casă ș'un om harnic în ogradă?

— Vai, dar unde mai găsești azi oameni harnici și femei cum se cade?

— Cu parale bune tot se gălesc.

— Dacă... tat' tu...

— Ce-i cu dânsul? — strigă tata din ușă, ivindu=se sprijinit în cârjă.

— ... Vorbesc eu cu băietu...

— Da, știu, iar mă pâraști. Așa ești tu...

— Cum să nu te pâraesc dacă nu mă crezi că nu mai pot?...

Am să mor cu mâna pe coada oalelor ca Maranda Țacului.

— Să mulțămim lui Dumnezeu c'avem ce ferbe'n ele. —

Am intervenit domol cu vorba ș'am căutat să=i împac dar, ciudat, nu ne mai potriveam deloc în păreri. Încăpățănarea lor bătrânească mă irita. Simțiam că anumite legături tainice se rupeau dintre noi, *mă deslegau*, mă depărtau... Și=mi părea așa de rău că=mi venea să țin.

Duminecă dimineață m'am dus la liturghie. Vai, ce stinger m'am văzut în largul bisericii pline. Din oamenii pe care m'așteptam să=i văd, n'am zărit unul. O lume cu totul nouă, streină, mă privea cu indiferență. Ca să văd pe cine doream trebuia să închid ochii. Dacă nu mi=ar fi fost rușine, aș fi stat numai cu ochii închiși.

Slujba a fost lungă, nesfârșit de lungă. Ori poate mi s'a părut mie așa pentru că, privind într=una mersul împiedicat al tatei, eram mereu cu frica'n sân să nu cadă, să scape cumva evanghelia din mâni sau sfintele daruri. Dascălii tineri, repetau trăgănat cântările și uneori, nerăbdători, strigau obraznic dela strană când nu li se răspundea iufi din altar.

Ascultându-i chicotind în spate, asudam de rușine și ciudă. Doamne, Doamne, multe păcate am mai făcut în gând la liturghia aceea! . . .

Pe la toacă am plecat. Ce zic? Am fugit ca un câne bătuț. Sprijinit de un stâlp al ceardacului, tata se uita trist cum mă urcam în trăsură. Mama lângă alt stâlp, plângea înădușit . . . Așa e dânsa : plânge când vin, plânge când mă duc . . .

— Dar tu ce bocești acolo ? — o întreabă tata mânios.

Și deodată începu să-i tremure și lui barba.

Văzându-i pe amândoi sbuciumându-se, nu m'am putut stăpâni ș'am dat și eu drumu ploilor. Plângeam fiecare plânsul nostru. Se rupea ceva din ei, se rupea ceva din mine, se rupea ceva dintre noi.

La hora dela han m'am oprit puțin. Jocul mi s'a părut zbânțuit de tot, finerii . . . prea fineri, și bătrânii . . . prea bătrâni. Bărbații, strânși la cislă, erau zurbagii și sarbezi în cuvânt, femeile slute și gureșe. Duhoarea de rachiu mă ametea grozav.

Am plecat cu desgust întrebându-mă : în ce sat îi hora asta ? . . .

Voind să revăd anumite locuri uitate, am trimes viziteul înainte cu trăsura, și am luat-o'ncefișor pe jos. La podul vechii bisericiuți am privit în urmă, după ce-am trecut, așteptând să iasă berbecul cel negru de care-mi povestea cu frică Maranda lui Ananie Poteraș, când eram copil. N'a ieșit nici berbec, nici oaie, ci numai câteva găște albe cu picioarele stacojii. În dreptul lui Panaite Iacob am întâlnit o gospodină, cu fusta feleștioc, care trecu pușcă pe lângă mine, acoperindu-și fața cu tulpanul. Am cunoscut-o : era Frăsina Ghiniței, cea măritată pe Cornățel. Ce-o fi pățit, saraca, de-a ajuns așa de rău ? . . .

La Turcu, scândura cu „Hala pintru jocu Tinirilor“ scrisă cu păcură, acum 40 de ani, tot trăiește încă. Tinerii de-atunci s'au curățit aproape toți. La dascălul Niculaie, în dreapta, pustiu. La feșterul Grigoriu, în stânga, tot pustiu. Înainte, la școla primară unde-am învățat buchile, și mai pustiu. Tabla acoperișului smulsă de vânt, pereții știorbură, prispile râmăte de porci. Pe-o ușă se mai citesc două cuvinte scrise cu var : „Biblioteca populară“. Atât ! De câteori trec pe lângă acest schelet de școală părăsită, îmi plânge inima că nu pot face nimic pentru dânsa.

Urcând încet dealul dela Ionișoaie, am dat cu ochii de pâlcu vișinilor din care-am căzut, și eu și frate-meu, când a strigat la noi Ionică Bunduc ! Arvinte, feciorul lui Gheorghe a Chiroaei, răstignit

în poartă, m'a privit sumet, parcă mi-ar fi spus: „Măi, măi, măi! Ai ajuns și tu boier la târg! Mare pricopseală de capu tău!“...

Un grup de copii, desculți și buhoși, urcând din durăitoarea velniței, unde se scăldăseră, trecură pe lângă mine, ferindu-se ca de-o nălucă. M'am uitat lung după ei. În unul mai îndesățel, cu părul vâlvoi și creț, m'am revăzut pe mine c'o jumătate de veac în urmă. S'a răsucit și el în loc și m'a privit pieziș, dar nu m'a cunoscut, nu mi-a zîmbit, deși eu îi râdeam din toată inima.

În dreptul porții dela Măriuca Manditei m'am oprit fără să știu. Așteptam parcă să iasă Profirica, soră sa. N'a ieșit nici una din ele. De unde erau să iasă dacă amândouă sunt de mult în pământ? Un dulău furios căuta să mă rupă. Știa el oare de ce?... Doi copii șireți, făcându-se că svârl în câne, mi-au aruncat în cap cu bulgări. Țărna lor sfărmată se presura pe locul amintirilor mele îngropate acolo în drum. Le-a spus cineva să arunce?...

Urmărit de priviri iscoditoare și lătrat de javre dupuroase, am ieșit pe poarta țarinei. Câmpul cu holde, aproape neschimbat. Pământul însă, crăpat de arșița dogoritoare a soarelui, huia sub talpă, ciudos că-l mai călcam și eu cu picioarele.

Ajuns în vârful Strajei am mai privit odată satul, cimitir întreg de amintiri, în care îmi lăsasem părinții plângând. Și, curios, nimic nu mă mai chema înapoi.

Culmea pădurilor de fagi, care cu verdeața lor înconjură de jur-împrejur văgăuna satului, părea o cunună uriașă pe marginea unei gropi de mormânt. Peste această groapă, cerul sgârcit dădea de po-mană vântului o pânză de nouri argintii, câteva ciori cobitoare ș'un vultur răzleț...

Răsucindu-mă în loc, am pornit la vale încet, apoi mai repede, tot mai repede, până ce m'am trezit fugând.

... Fugeam, fără să-mi dau seamă că fug de mine însumi, pe care nu mă mai cunoșteam, după cum nu-mi cunoșteam nici satul, nici părinții....

Tiberiu Crudu

Data morții lui Ion Budai-Deleanu

Despre Ion Budai-Deleanu avem puține știri. D-l Nicolai Budai-Deleanu, secretarul sanatoriului din Georgiu, județul Hunedoara, ne informează, că Ion Budai s'a născut la o dată necunoscută în satul Cigmău, județul Hunedoara. A urmat studiile teologice la Blaj și Viena. A fost un timp profesor la Seminarul teologic din Blaj.

Dar cariera de profesor și preot pare a nu-l fi satisfăcut. Părăsește Blajul și la 1785 se găsește la Ministerul de războiu din Viena, unde ocupă postul de „Schreiber“ (secretar)¹⁾. Mai târziu Budai a fost funcționar la Tribunalul din Lwów.

Trimis fiind acum un an la Lwów pentru a aduce în țară arhiva Bucovinei, am profitat de ocazie și am făcut investigații pentru a găsi actul de deces al lui Ion Budai. Cunoscând organizația arhivelor austriace, mi-am dat seama, că actul de deces al lui Ion Budai nu se poate găsi decât în arhiva fostului Forum Nobilium, adică a Tribunalului Lwów. Am aflat că această arhivă a fost transportată la arhivele Statului din Lwów, zise astăzi „Archiwum panstwowe“, al căror director este cunoscutul om de știință Dr. Eugen Barwinski. Împreună cu D-sa am controlat șematismul foștilor funcționari ai țării Galitiei zis „Schematismus für die Königreiche Galizien und Lodomerien, Lemberg, gedruckt und zu haben bey den Pillerischen Erben“. Din acest șematism lipsesc anii 1788—1791, 1793—1795. Pe Ion Budai îl găsim trecut la anul 1792 ca „K. K. Landrechts-Sekretär“, deci secretar al Tribunalului din Lwów. Se pare, că Ioan Budai n'a sosit la Lwów în anul 1792, ci între anii 1788—1791, întrucât la 1787 dânsul nu este menționat între funcționari. Dela anul 1798 până la 1820 dânsul este menționat ca „Landrath des K. K. Landrechtes Lemberg“. Deci anul 1820 trebuie socotit drept anul pensionării sau al morții sale.

Cum Ion Budai nu era moșier, și probabil nu era nici proprietar de casă, actul său de deces trebuia căutat la anul 1820 sau la anii următori între dosarele: Successia sau successia cum tutella. La Successia, dacă avea moștenitori majori, și la successia cum tutella, dacă avea moștenitori minori. I-am găsit actul de deces la „Successia“ nr. 3667, trecut sub numele de „Buday Ioannes“. Aici se găsesc puse alături cronologic: actul de deces, inventarul lucrurilor rămase, inventarul bibliotecii, cererile familianților pentru acordarea termenului de vânzare la licitație a lucrurilor rămase, și în urmă procesul verbal al licitației efectuate.

Din actul de deces scris în latinește (vezi anexa 1) se poate constata, că „Ioannes de Buday caesaris regalis fori nobilium leopoliensis consiliarius“ a murit în ziua de 24 August 1820 la Lwów, în casa Nr. 553 4/4, casă care este și astăzi. N'a lăsat testament. A lăsat în urma sa pe soția sa Marianna de Mikolaiewicze Buday, de națiune polonă, și două fiice: Susanna de 26 ani, și Eufrosina de 25 ani. Frații săi locuiau în Ardeal. Numele lor sunt: Aaron, Antonius, Nicolaus și Iosephus. Averea rămasă se compune din „mobilia“ și „vestimenta“. Actul de deces este semnat de funcționarul Franciscus Xaverius de Nowakowski, de familianții săi și de Ludovicus Prawdzic de Lewandowski, presumptivul său ginere. În timpul boalei Ioan Budai a fost căutat de medicul Dr. Salomon și de chirurgul Hendrich. Hainele mortuare (pro vestibus lugubribus) le-a furnizat Evreul Baruh Götzel, iar sicriul meșeriașul Ignatius Heusler.

¹⁾ Arhivele Statului Cernăuți, anul 1785 Nr. 1122.

La 11 Septemvrie 1820 soția Marianna și amândouă fetele Susanna și Eufrosina înaintară Tribunalului o suplică, cerând stabilirea zilei de licitație (anexa 2). În ziua de 14 Septemvrie s'a alcătuit inventarul (anexa 3), iar la 20 Septemvrie 1820 a avut loc licitația. Între mobile și haine se găsesc piese obișnuite, ca scaune, mese, pături. Ce ne interesează este faptul, că s'a găsit un pult, o vioară, patru feluri de fracuri și tablouri încadrate (anexa 4). În biblioteca sa s'au găsit cărți scrise în limba germană, latină, franceză și italiană (anexa 5). Cărțile germane sunt mai mult dicționare și studii de drept. Cele latine se referă la poezie și istorie. Cele trei cărți italienești se referă la poezie.

Manuscrise nu s'au găsit. „Scripta nulla“ scrie la inventar. Și acum anexele.

I.

Actul de deces al lui Ioan Budai

Actus obsignationis

post fata olim ill[ustrissimi] M[agni]f[ici] d[omin]i consiliarii de Buday.
In opido vel pago: Leopoli.

Die 28 mensis Augusti anni 1820 assumtus in fundamento tributa sibi facultatis a concernente d[omin]o camerario Sadowski ut

I. Nomen, cognomen, caracter et status defuncti, videlicet num caelebs, uxoratus, vel viduus fuerit?

Ioannes de Buday. C[ae]sar[is] r[egalis] Fori nobilium Leopoliensis consiliarius, uxoratus.

II. Domicilium defuncti ordinarium.

Leopoli sub Nr. 553 4/4.

III. Dies, mensis, annus tum locus subsequatae mortis.

Die 24. Augusti 1820.

IV. Nomen illius, qui causam mortis camerario detulit & quando.

Ex Schodulis affixis notitiam de illius morte camerarius coepit.

V. Num demotuus festatus, vel ab intestato decesserit.

Ab intestato decessit.

VI. Nomen superstitis nefors conjugus, tam an Iure advitalitio gaudeat, nec ne?

D[omin]a Marianna de Mikołajewicze Buday, superstes defuncti conjux.

VII. Proles defuncti majorenes, earum nomina et ubicatio.

1. Susanna, filia, annorum 26	} habitant in eadem domo ubi
2. Eufrosina „ „ 25	

defunctus decessit.

VIII. Proles defuncti minorenes, cum earum nominibus, aetate et ubicatione.

IV. Cui tutela minorenium conferri queat et quare ?

X. Proximi consanguinei defuncti, tum eorum nomina et domicilia :

1. Aaron Buday, defuncti frater	} In Transilvania habitant.
2. Antonius Buday " "	
3. Nicolaus Buday " "	
4. Iosephus Buday " "	

XI. An substantia relicta sit et in quo generatim consistat ?
In mobilibus et vestimentis.

XII. Cui administratio interimalis substantiae praecommissa, quomodo et quare ?

Viduae et filiabus qua haeredibus major enuibus.

XIII. Num arcta obsignatio, vel tantum in signum jurisdictionis peracta sit ?

Obsignatio tantum in signum jurisdictionis facta.

XIV. Utrum defunctus tutelas, curatelas, aut honorum administrationis sibi consisas habuerit, quas et a quo ?

XV. Num iure advitalitio gaudebat et a quo sibi inscripto ?

Actum ut supra, Leopoli, die 28. Augusti 1820.

Franciscus Xaverius de Nowakowski camerarius judicialis circuli leopoliensis qua testes subscribimus.

Maryanna z Mikołajewiczow Buday

Susanna Buday, Eufrozyna Buday

Ludovicus Prawdzic de Lewandowski.

II.

Cererea pentru licitație

Lemberg, 1820 Septemvrie 11.

Excelsum Forum.

Icste Inventario substantiae post olim Ioannem de Buday maritum et patrem nostrum relatae per substitutum camerarium Leopoliensem D[ominum] Nowakowski confecto ac excelso foro substrato consistit integra substantia defuncti in paucis vestimentis et mobilibus.

Ex his nonnullas ad usum nostrum minus necessarias ac circa actum licitationis iudicandas publicae licitationi exponi animum duximus, quare accedente eo, eum die 24 tc huius mensis conticulum locati conducti habitationis ex jurari excelso foro humillime supplicatur, ut hoc obtutu necessaria D[omino] camerario Nowakowski jure comittetur cum subjuncto, quatenus collutam pro licitatis mobilibus quotam pecuniariam pro pacificandis imprimis expensis funebralibus et in morbum donati factis tum exsolvenda deservita mercede ad manus infrascriptarum erga quietantiam exsolvat.

Maryanna Buday, Susanna Buday, Eufrozyna Buday.

(Urmcază)

Teodor Balan

ooo(3)ooo

Frângurele Bucevschene

I.

Pela 1882 Epaminonda Bucevschi lucra în biserica dela Rădăuși. Locuia la protopopul (și parohul) din Rădăuși Ioan Mandrilă, în casa căruia mă găsiam foarte adese împreună cu frații mei Gheorghe și Dumitru. În semn de recunoștință pentru ospitala găzduire, Bucevschi i-a făcut Părintelui Mandrilă un portret al lui și, după o fotografie, și un portret al soției lui, moarte. Noi văzând aceste atât de izbutite icoane, am fost prins a ne cam învărti pe lângă maistrul Bucevschi, care, om deștept, a înțeles ce și cum, și ne-a surprins și pe noi cu câte un dar: fiecăruia dintre noi chipul mucenicului său patron, deci mucenicul Sf. Gheorghe, Sf. Dumitru și mucenicul mai miftel, Sf. Orest (al meu, pe care-l am până astăzi). Celelalte s'or fi aflând în următoarele locuri: *Soții Mandrilă* la Păr. Vladimir Tomiuc în Rădăuși; *Sf. Dumitru* la Păr. Dimitrie Popescu (fiul fratelui meu Dumitru) în Botușana; — iar *Sf. Gheorghe* nu știu unde.

II.

Pela 1885—1886 Consilierii cosistoriali din Cernăuți Ioan Țurcanovici (mai târziu Țurcan), Vasile Ilasievici, Dionisie Bejan etc., ce le-a abătut, că și-au făcut reverende și rese roșii, ca ale vicarului mitropolitan de atunci Arcadie Ciupercovici. Îl întreabă atunci cineva pe Epaminonda Bucevschi în oraș: ce-o fi însemnând această uniformă nouă? E o distincție specială, un rang mai înalt? — Și a răspuns Bucevschi: Ferit-a Sfântul! Decât numui roșeața din obraz li s'a slobozit în haine!...

(26 Mai 1934)

Arboroseanul Ortisie Popescu

ooo(3)ooo

AMINTIRI

Comedie într'un act¹⁾

PERSONAJELE :

Dragoș, inginer silvic, 30 ani.

Mia, soția lui, 25 ani.

Adrian, fratele ei, student în drept, 23 ani.

Conu Alecu, tatăl lui Dragoș, senator de drept, 45 ani.

Victor Gheorghiu, doctor în medicină, 34 ani.

Florinel, studentă, 19 ani,

Părintele Filimon, 58 ani.

Mafteiu, pădurar, 30 ani.

Fevronia, servitoare, 26 ani.

Un țăran.

Acțiunea se petrece în munții Bucovinei, în apropierea Câmpulungului Moldovenesc, în zilele noastre...

Decorul :

O odaie de vânătoare. În fund o ușă largă, dă pe terasă. La dreapta și stânga intrări în alte odăi. Pe pereți, coarne de cerb, arme, un ceasornic cu cuc, etc. În fund la dreapta, pe o mescioară, aparatul de radio! De pe terasă se văd munții cu apa Moldovei. Vară. Pe inserate.

Fevronia : Au plecat de az'dimineța pe Rarău...

Părintele : Dece n'au venit să-mi spuie, și mie? Mergeam și eu cu ei... Doamna aseară par'că era bolnavă...

Fevronia : O dureau capul și-i era greață... Da' peste noapte i-a trecut... S'au sculat cu toții pela două după miezul nopții. Vai, ce-am mai râs de domnișor' Adrian. Nu vroia să se scoale... A trebuit domnu' Dragoș să toarne o cofă de apă rece pe el, că altfel, poate că dormea și-acuma.

Părintele : Dumnealui nu e'nvățat cu sculatu' devreme și cu munții, ca noi... Pela orașe drumul e neted ca'n palmă, și lumea se scoală sub amiază... Până 'or veni ei, ia să pun eu mașina asta să ne cânte ceva... (Trece la aparatul de radio din fund)

Fevronia : Nu merge Părinte, că i-o ars o lampă. L-o trimis domnu pe Mafteiu să cumpere una nouă. Trebuie să vie de-acu... c'o plecat pela amiaz. Numai dacă nu s'a încurca prin Câmpulung prin vr'o crâșmă... Că Mafteiu, știți D=Voastră, e mereu pe trei cărări...

Părintele : Ce să facă și el săracu! Toată săptămâna colindă codrii, măcar Duminica să-și scoată părleala... Ș' apoi când omu-i singur, mai trage câte-o dușcă, să-i treacă de urât...

¹⁾ Jucată pe scena Teatrului Național din Cernăuți, la 16 Ianuarie 1934. directorul Teatrului fiind d. prof. univ. Dr. Leca Morariu.

Fevronia: Ce bine ar fi să nu bea! Adică să bea, că unde ai văzut bărbat să nu-i placă holerca, dar să nu bea așa mult... Când mă gândesc...

Părintele: Așa e, că par'că era vorba să jucăm la nunta voastră...

Fevronia: Era Părinte, era... dar...

Părintele: Dar, ce?

Fevronia: Pe lângă darul beției mai e și muieratic. Se târâie cu toate nemâncatele. De-a mai mare rușinea. Părinte, acumă cin= dură=că știți totul, ce mă sfătuiți să fac?

Părintele: Să te măriți cu el, că dacă=i așa cum spui tu, nici nu știi de unde sare o iepuroaică de față, și ți-l înhață... Pădurar cu leafă, cu casă, cu lemne, pășunat, vrei să spui că nu=i bun? După ce s'o 'nsura, se liniștește el, n'avea griji...

Fevronia: Păi atunci, să-l iau, Părinte!... Dar n'o să=mi dea drumu doamna din slujbă. (S'aud răsese afară) Iacătă-i că vin!...

Părintele: Slava Domnului! Pregătește cărțile să facem un taroc, un ecarte, sau ce=o fi acolo, numai să ne treacă vremea... (ieșindu=le înainte pe terasă). Bată=vă norocul să vă bată de ștengari, ați șters=o, și pe mine m'ați lăsat singur, să păzesc șatul de Tătari, hai?...

Mia (veselă, îmbrățișându-l pe Părintele): Sărut mâinile, Părinte...

Dragoș: Bine v'am găsit, Părinte!...

Adrian: Aoleu, Părinte, sunt frânt de oboseală... Mi=au înțepenit încheeturile!... (Se așează pe scaun)

Părintele: Rarăul e munte cu urcușuri grele și cu poiene nu=de=și spală ursul labele. Nu=i ca Bucureștiul, cu trotuoare și cu domnișoare zâmbitoare!... N'ai întâlnit nici un urs fiule?...

Adrian: Asta mai lipsea, să mă și mănânce poate...

Mia (Lui Dragoș): Mâine plecăm pe jos la Bistrița!...

Adrian: Nu mai plec nicăiri. Duceți=vă singuri. Eu rămân acasă! Prefer să joc cu d=ta Părinte întreaga zi toate jocurile din lume, dar în munți nu=mi mai calcă picioarele!...

Mia: Ba ai să mergi!... Ba ai să mergi!...

Dragoș: Ai să să mergi!... Ai să mergi!...

Adrian: Am să merg, înapoi la București. Și dac'o să mă necăjiți mult, o șterg chiar azi, cu trenul de opt și jumătate!

Dragoș: Cum o să te duci acolo, pe căldurile astea?

Adrian: Decât așa: înțepenit, prefer să mă'năbuș de căldură... Dar în definitiv ce, n'avem baie'n casă?! Fac dușuri toată ziua și mă răcoresc...

Părintele: Acum treizeci de ani, când am fost mutat preot aici, moare un huțan, sus în munți, Adică murise el iarna și când au venit neamurile să mă cheme la înmormântare, era primăvară!... Când să pornesc îi întreb: „Cât e până la locul unde=i mortul?...“ — „Câtiva pași“, — îmi răspunde unul de cei cu bernevecii roși.

Cei câțiva pași erau vre'o zece kilometri de urcuș în munți prin zăpadă și zloată. Când am ajuns la casa mortului, mort eram și eu de oboseală... Două zile ne-am chinuit pe cărările munților până l-am văzut pe huțan în cimitir alături de ceilalți creștini...

Adrian: Fiind în slujba Domnului, trebuia să te duci Părinte! Doar n'avea să-l înmormânteze ca pe un păgân, fără preot... Pe când eu, ce-am căutat pe stâncile alea?...

Mia: Ai văzut Rarăul! Pietrele Doamnei! Ai cules stelute, floarea-reginei!

Adrian: Floarea reginei! Și dacă alunecam și cădeam în prăpastie, nu mă curățam?!... Zău așa, nu mai înțeleg nimic... La București când te plimbai jumătate de oră pe Calea Victoriei cădeai de oboseală. Și acum te urci pe Adam și Eva, te acațari pe copaci ca o veveriță, și n'ai nici pe dracu. Când o s'auză mama ce-a ajuns odorul ei de față...

Dragoș: Când o s'auză, o să se bucure.

Mia (drăgăstoasă la el): Dragoș! Îți aduci aminte, Părinte, ce înfățișare aveam când am venit aici prima oară?...

Părintele: Erai subțirică și palidă, cu o floare de crin vestețită...

Mia: Și acum?

Adrian: Parcă ești o luptătoare de circ!...

Mia: Luptătoare de circ? Stai că-ți arăt eu luptătoare de circ! Sus și ia poziția, că dau...

Adrian: Mia, fii cuminte, Mia...

Mia: Sus frățioare, sus... Unu, doi, trei...

Adrian: Mia, mă supăr!...

Mia: Nu-i nimic! O să-ți treacă. Sus!... Nu vrei? În situația asta mă văd silită să te bombardez pe scaun!...

Adrian: Mia, îmi fac bagajul și plec!...

Mia: Încordează-ți mușchii!... (Începe să-l bombardeze cu pumii) Ripostează!... Lovește și tu!...

Adrian: Mia, mi-ai scos dinții...

Dragoș: Bravo, Mia!

Adrian: Ajutor! Mia! M'ai nenorocit! Dragoș! Ajutor! Părinte, mă omoară! Vai...

Dragoș: Knock-out!...

Părintele (râzând): Vai de mine, cucoană! Ia vezi, mai suflă?...

Adrian (lui Dragoș): Ce-ai făcut din soră-meă, mă? Mi-a rupt coastele!... Trebuie să mă internați în spital, să-mi puie coastele'n gips.

Mia: Măine, la Bistrița, începem antrenamentul... Într-o lună de zile cucerești Marathonul, iar Schmelling nici n'o să conteze pe lângă tine...

Adrian: Cucerește tu Marathonul. Eu iau trenul și mâine dimineață voi cuceri Bucureștiul! Cu ucigași... aoleu!... nu vreau să am de-a face!...

Părintele: Acuma gata cu sportul ista!... Hai să facem o partidă, d-le Adrian?

Adrian: Vrei Părinte să mă faci, knock-out și'n cărți?

Părintele: Vai de mine, fiule!...

Adrian: Și'n al doilea rând, cu d-ta nu joc!

Părintele: De ce?

Adrian: Sunt supărat pe d-ta, fiindcă d-ta ca reprezentant al bisericii, când ea mă bombarda cu pumnii, în loc să fi intervenit cu autoritatea d-tale, ai râs...

Părintele: Ce era să fac?... (mângâind-o pe Mia) Țasta-i copilul meu cel bun și drag! Când îmi aduc aminte ce slăbuț și bolnăvicioasă era acum șase ani și cum s'a îndreptat de atunci...

Adrian: S'a îndreptat ca să mă boxeze. Merci de-așa 'ndreptare!...

Mia: D-ta Părinte ai fost atât de bun cu mine!...

Părintele: Și d-ta, ai fost ascultătoare, ai crezut în D-zeu, te-ai obicinuit cu melegurile noastre și D-zeu ți-a dat atâta sănătate!...

Mia: Adevărat, Părinte... Atâta sănătate! Dacă Dragoș nu s'ar fi sacrificat pentru mine, venind aici, în singurătate, el care era învățat cu lumea din capitală...

Adrian: Frumos sacrificiu! Te-a învățat cum să-mi rupi mieciolanele. Tu care erai cea mai fină fată din București, ai ajuns să-i întreci în obiceiuri pe toți mardeiașii din Dealul Spirei!...

Mia: Auzi, Dragoș, auzi!...

Dragoș (râzând): Mai departe! Mai departe cumnățele!...

Adrian: Dacă'i fi neam de mitocani aș mai înțelege, dar așa! Conu Alecu e doar cogemite senator de drept!... A! Acuma ți-am descoperit eu calitățile tale sportive: Conu Alecu e politician...

Dragoș: Și ce-i cu asta?

Adrian: Ca politician, ca să convingă, a întrebuințat pumnul, ciomagul.

Mia: Adrian, te rog să fii cuviincios cu socru-meu!... Dacă vrei să nu-i scriu!...

Adrian: Și dacă-i scrii, mare catastrofă! Par'că el nu știe ce unelte de convingere a întrebuințat în alegeri... Altminteri nu ajungea în viața lui să dearmă'n senat. Dormea acasă tăind cupoanele dela „Petrolieră”... În cazul acesta eram și cu om în toată firea, nu olog în creerul Carpaților.

Mia (arătându-i iar pumnii): Adrian!

Părintele: Lasă! te rog, că-i slăbuț, săracu...

Adrian: Îți mulțumesc, Părinte, pentru calda d-tale apărare. Măine facem o partidă de poker!...

Dragoș: Vrea să-ți ia banii, Părinte...

Părintele: Poker, nu prea știu, puiule...

Adrian: Nu-i nimica! Te învăț eu! Dar până înveți, să știi

că te curăți! Eu sunt cinstit și te anunț dinainte, Părinte, ca pe urmă să nu mă blestemi sau să mă furi trisor!...

Părintele: Ecarte-ul e mai frumos!...

Adrian: E mai frumos, fiindcă la ecarte, mă curăți d=ta pe mine!

Părintele: Eu, fiule?...

Adrian: D=ta! D=ta! Nu mi=ai luat ieri trei poli?

Dragoș: Și asta=i sumă?

Adrian: Da ce=i?... Dacă=mi merge cartea, cu trei poli la club, în cinci minute, umflu mia!... Ce știți voi!

Mia: Iubitul meu frățior e cartofofor...

Adrian: Ea, ci=că a descoperit America!...

Mia: Mie mi=ar plesni obrazul de rușine, din pricina cărților de joc să nu=mi iau licența...

Adrian: Nu mi=am luat=o fiindcă a fost grevă!...

Mia: Grevă!

Adrian: Pe onoarea mea c'a fost grevă. Ce dracu, n'ați cetit în ziare? Așa=i, aici în pustietatea asta, nici un ziar nu vine. Dacă o să mai stau mult la voi o să încep să rag ca vitele, să nechez ca și caii, să urlu ca lupii... Sau mă cațăr pe copaci, ca Mia!...

Mia: Adrian!...

Adrian: Ce mă tot ameninți atâta? Îți face ție plăcere să cari pumni în mine ca într'un sac, cară=i dragă! O=moarte are omul! Eu cel pușin o să știu că m'a omorît soră=mea și cumnatu=meu, cu pumnii, cu munții și cu excursiunile dumnialor...

Mia (drăgăstoasă): Adrian!...

Adrian: Acuma te lingusești pe lângă mine ca să te iert!... Cere=ți iertare, în genunchi!...

Dragoș: Adrian!...

Adrian: Ei lasă, nu mai e nevoie de intervenția ta! Am iertat=o de=a 'n picioarele. (*Mia îl sărută*) La Bistrița, pe jos, să știți că nu merg...

Mia: Mergi călare!...

Adrian: Da ce=s eu jokei!? Vrei să mă frântească într'un șant mârțoagele voastre?...

Dragoș: Caii mei de rasă, mârțoage? Ia, te rog!...

Adrian (râde în hohote): Cai de rasă! Grași, de abia se mișcă par=că=s niște guzgani...

Părintele: Caii de munte sunt mici.

Adrian: Și dacă=s de munte, trebuie să fie cât aricii? Ai lui nea Tache, colonelul dela cavalerie, ăla zic și eu, e cal. Când defilează la 10 Maiu, îl admiră și Regina din tribună...

Părintele: După cum văd eu, nimic nu=ți place la noi!...

Mia: Îi place, cum să nu=i placă, Părinte! Îl face el pe ne=bunul pe ziua de astăzi... La toamnă își ia licența și intră în ma=gistratură... O să fie cel mai fercheș judecător din Câmpulung...

Adrian: Judecător, aici, în Câmpulung? Dar ce=am mâncat mărăgună? Nu plec din București să știu bine că rămân șomer

toată viața mea! Auzi, să mă înfund eu în fleacul ăsta de târg, fără Teatru Național, fără Operă, fără nimic...

Mia: O să fii împreună cu noi...

Adrian: Fac cunoștință cu fata popii din Pojorâta...

Mia: Te'nșurăm cu ea, dacă-ți place!...

Adrian: Fac zece copii. Iar vara în vacanță îi împachetez într'un vagon special și-i duc mamei la București să-i vadă... Ah, Mia, Mia, ești imposibilă... Și tu, Dragoș, sunteți amândoi niște provinciali mucegăiți, pe onoarea mea! Părinte, d-ța știi cine era asta la București? Era cea mai cochetă fată. I-a făcut curte și actualul subsecretar de stat dela interne... Dumneai s'o ia ăla, s'a amoretat de ăsta!

Dragoș: Și subsecretarul?

Adrian: S'a cărat!... Cine știa c'o s'ajungă ministru pârli-tu'ăla... Soră-meă, l-a luat pe dumnealui! Pe inginer silvic, cu o deosebită înclinare înspre poezie... Dacă-l lua pe ăla, azi eram șef de cabinet la cumnatu-meu!...

Dragoș (râzând): Grozavă afacere!...

Adrian: Să știi că era o afacere. Ea, fiind nevasta ăluia, umbla numai în mașină, pe câtă vreme la tine umblă pe jos, sau călare pe guzganii tăi de munte și pe lângă ea cele două luni câte le stau la voi, sunt nevoit și eu să întrebuițez acelaș sistem de locomoțiune!... Dar Constantinescu... Dar nenea Gheorghiu, și alții... atâția... Un regiment de curtezani a capitulat în fața dumnealui... (se scoală) Aoleu-aoleu!... O să-i ții minte munții ăștia cât voi trăi... Am o idee extraordinară, Părinte... Am s'o comunic ministerului instrucțiunii...

Părintele: Ce idee?

Adrian: N'o spun!... Dar e grozavă! Dacă vrei ți-o vând d-tale și o poți comunica și Academiei Române!...

Părintele: Cât ceri pe ea?

Adrian: Coarnele alea de cerb!... Le duc la București, Părinte!...

Mia: Ți le dăm noi pe astea!...

Adrian: Nu-mi plac! N'au nimic disfins în ele: Cerbul vostru a fost țaran!... Ale Părintelui se vede cât de colo că-s de viță bo-ierească.

Mia: V'ați găsit bealeaua, cu fratele meu, Părinte...

Părintele: I le dau, dacă-i plac! Ce să fac, n'am încotro!...

Adrian: Merci, Părinte!...

Părintele: Acuma s'auzim ideia!...

Adrian: A, ideia! Ideia e grozavă!...

Dragoș: Grozavă, dar spune-o!

Adrian: Ești curios s'o afli?...

Dragoș: Dacă vrei, sunt!...

Adrian (Miei): Tu nu ești curioasă?

- Mia : Sunt și eu !...
- Adrian : Dar să știi că-i teribil de grozavă !...
- Mia : Spune, odată...
- Dragoș : De ce faci ?
- Părintele : Să știi, că nu-ți dau coarnele !...
- Adrian : Foarte bine, nu vând nici eu ideia...
- Mia : Nu ne necăji atâta...
- Dragoș : Ori spui, ori lasă-ne'n pace !
- Adrian : E grozavă, mă !...
- Părintele : Grozavă și n'o spui !...
- Adrian : O spui ! Dar voi ieșiți afară ! Eu o vând numai Părintelui...
- Mia : Asta-i acum !
- Adrian : Bine, v'o vând și vouă, dar cu o condiție...
- Dragoș : Care ?
- Adrian : Să mergem... la Bistrița cu trenul.
- Mia : Mergem cu trenul !...
- Adrian : Iar voi îmi plătiți clasa a doua dus și'ntors...
- Mia : Îți plătim !
- Adrian : Merci !...
- Mia : Acum spune !
- Adrian : Ce să vă spun...
- Dragoș : Ideia !...
- Adrian : Nu v'am spus-o acum ?
- Mia : Ce ai spus ?
- Adrian : Că plecăm mâine la Bistrița cu trenul și voi plătiți biletul clasa a doua dus și'ntors. Asta-i ideia !
- Mia : Să-ți fie rușine !...
- Părintele : Nu-ți dau coarnele !...
- Adrian : Nici nu-i nevoie, le-am luat eu singur, Părinte !...
- Părintele : Hoțule, am să anunț jandarmii, să te'nchidă...
- Adrian (fugind spre terasă) : Și pe urmă, matală, cu cine o să joci cărți ?... Facem o partidă ?
- Părintele : Facem, hoțomanule !
- Adrian (de pe terasă) : Fevronia, adă cărțile !...
- Părintele : Uite-le-s pe mescioară !...
- Adrian : Binecuvintează-le Părinte, și'ntr'un ceas bun !... (se așează la masa de pe terasă și joacă ecarte)
- Mia : Ce drăguț e Adrian. Face ghidușii, numai să ne distreze !...
- Dragoș (cetind ceva) : E încă tânăr... Nimic nu-i lipsește !
- Mia : Lasă cetitul pentru mai târziu... Acum îmbrățișează-mă și spune-mi : Mă iubești ?...
- Dragoș : De șase ani mereu aceeași întrebare...
- Mia : Da, da mereu aceeași întrebare !... Mă iubești ?...
- Dragoș : Nu !...
- Mia : Nu mă necăji... Sărută-mă și spune-mi, așa frumos, la ureche !

Dragoș: Puiul meu scump și drag!...

Mia: Sunt atât de fericită, *Dragoș*... Uneori, când sunt singură și stau de vorbă cu mine însămi, mi se pare că totul nu-i decât un vis, care într-o zi se va risipi, așa cum se risipesc toate visele frumoase!... Toate se schimbă doar!... Și pământul câte odată se scufundă și în iocul câmpiilor acoperite primăvara cu flori de toate nuanțele, apar uneori ape tulburi, vijelioase, cari înghit în adâncurile lor toată vraja primăverilor... În locul dragostei tale, ce va răsări oare în ziua când n-o să mă mai iubești?...

Dragoș: La ce se gândește, mitifica...

Mia: Vezi tu, atâtea se întâmplă'n lumea asta... Ți-aduci aminte ce fericită era Anita? Cât de mult își iubia bărbatul! Când venia vreodată vorba de Dan al ei, era atât de emoționată, de par'că în ziua ceea l-ar fi cunoscut... „*Anita iubește!*” — subiectul nostru zilnic!... Și după opt ani de căsnicie, s'au despărțit... Astăzi trec unul pe lângă altul de par'că nu s'ar fi cunoscut niciodată...

Dragoș: Dan o iubește și astăzi... Suferă atât de mult... Do vada cea mai bună e că nici nu se gândește să se însoare a doua oară...

Mia: Ce-ai face *Dragoș*, dacă într-o bună zi m'ai prinde în brațele altuia?

Dragoș: Așteaptă ziua aceea!...

Mia: Ai lua arma de vânătoare și ai trage'n noi ca'n doi miștreți sălbatici, nu? (*râde*)

Dragoș: Nu știu! În orice caz, n'ar fi bine!...

Mia: Prostule, să știu c'aș muri de foame, c'aș roade rădăcini, *Dragoș*, dar nu te-aș înșela niciodată... Auzi? Pentru că tu m'ai făcut cu adevărat fericită... (*il sărută*)

Adrian (*care i-a văzut îmbrățișați*): Nu vă sărutați, mă, că pierd...

Mia: Astă seară ce facem?...

Dragoș: Tu întocmești întotdeauna programul!...

Mia: Ne culcăm sau mergem la prins păstrăvi?

Dragoș: Ești obosită?...

Mia: Nu!...

Dragoș: Păreră mea e să ne odihnim! Dus și întors am făcut 15 km.

Mia: Dar nu sunt obosită!...

Dragoș: Nu ești, dar vei dormi. Vom prinde mâine păstrăvi...

Mia: Să ne culcăm odată cu găinile! Dacăm fi la București ne-am duce la un teatru, la un cinematograf, sau ne-am plimba cu mașina la șosea, ori am sta pe terasă la Cercul Militar, sau am lo-păta în Cișmigiu... Ți-aduci aminte?... Primul nostru rendez-vous, în Cișmigiu, la bărci... Erai așa de parfumat, călcat, îngrijit — ca scos din cutie...

Dragoș: Pardon, așa eram eu întotdeauna: „*Bine!*”...

Mia: Eu cum eram?...

Dragoș: Tu?... Văpsită și afectată... Doamne, Doamne!...

Mia: Și slabă, ca o vargă, nu? Când am venit apoi acasă, Constantinescu era la noi... Mi-a făcut un scandal... Eu am trecut frumușel în odaia mea și ți-am scris o scrisoare lungă, lungă...

Dragoș: Un imposibil...

Mia: Un înfumurat, increzut... Îmi cădea'n genunchi și-mi săruta tocurile dela pantofi... Caraghios...

Dragoș: Un ticnit, cu aere de mare Don-Juan! Soiul acesta de excroci sentimentali, nu pot să-l sufăr...

Mia: După cununia noastră a venit și i-a spus mamei că nu se aștepta la un așa gest din partea mea, fiindcă „domnul” avea gânduri foarte serioase cu mine...

Dragoș: Poate regreti că nu te-ai măritat cu el!...

Mia: Dragoș!...

Dragoș: *Mia*, așa am impresia!... Uite nu-mai=departe adineaoră spuneai cu atâta durere în glas, că la ora asta te-ai plimba la Șosea, sau ai fi la Cercul Militar.

Mia: Spuneam așa, fără să mă gândesc!...

Dragoș: Am avut slujbă destul de bună la București și puteam să rămân acolo toată viața. Dar datorită sănătății tale am lăsat totul și am venit aici, ca să ai ocazia de a ofta după domnul Constantinescu... Pentru că eu n'am obiceiul să-ți sărut tocurile dela pantofi... ca d-lui...

Mia: Dragoș, îți jur, că nici nu m'am gândit,...

Dragoș: Te-ai gândit... Nu te-ai gândit!... Eu am să-i scriu tatei chiar deseară să mă mute la Regimul Silvic... Șase ani de provincie mi-ajunge... Cât suntem încă tineri de ce să ne risipim zilele în codri? Nu-i așa?... Nu suntem nici urși, nici lupi. Suntem oameni dornici de o viață cât mai sgomotoasă. Liniștea, singurătatea, sunt pentru călugări și călugărițe.

Mia: Dragoș, dar mă simt foarte bine aici...

Dragoș: Dacă te simți foarte bine aici, pentru ce-mi amintești mereu de individul acela?...

Mia: Veni vorba!...

Dragoș: O femeie care-și iubește bărbatul, ocolește „vorba” cu pricina...

Mia: N'am să mai spun!...

Dragoș: N'ai să mai spui!

Mia: Sărută-mă!...

Dragoș: N'ai să mai faci!... Și mereu spui! Mereu faci....

Mia: Dragoș, gelozia ta n'are nici o bază, fiindcă tu știi că te-am iubit numai pe tine. Toți ceilalți au fost așa, mici cunoștințe, pe cari le are orce fată!...

Dragoș: Mai bine să punem punct! Nu ești de părere?...

Mia (drăgăstoasă): Ești supărat? Dacă am greșit, iartă-mă. Mă ierți?...

Dragoș: (o sărută)

Mia: Ce bun ești cu mine!

Dragoș (*schimbând*): Astăzi nu mai mergem nicăiri! Luăm masa și ne odihnim!...

Mia: Da, stăpâne! Ne odihnim!

Adrian (*izbucind*): Sufă Părinte, la mandea! Când mă'norc la București cu banii matală, Părinte, fac un chef cu băieții...

Părintele: Mare potlogar imi ești matală! Adineaora spuneai că nu știi ecarte=ul. Ieri mi te-ai făcut că pierzi...

Adrian: Ca să te prind în franci, Părinte! (*S'aude trenul fluierând*). Taie repede, Părinte, că ne taie trenul!... În douăzeci și patru de ore câte trenuri trec pe=aici, Părinte? Știi?

Părintele: Dar ce altă treabă n'am decât să număr trenurile?...

Adrian: De treizeci de ani de când ești aici și nu știi câte trenuri trec în două zeci și patru de ore?! Te poți lua de mână cu cumnatu=meu, că nici el nu știe câte trepte are scara dela terasă...

Părintele: Câte trenuri trec, fiule?

Adrian: Patru de persoane și zece de vite! În total: patru=sprezece!... Vitele sunt în majoritate. Înțelegi d=ta, Părinte! Așa e întocmită viața: persoane mai puține, și dobitoace mai multe... (*Fevroniei, care a apărut pe terasă și care apoi trece la dreapta*) Fevronie, du=te la gară și adă poșta... Să te ferească D=zeu să nu=mi aduci vre'o scrisoare, că te afuriscă împreună cu Părintele!

Mia: Tu știi de ce întreabă Adrian mereu dacă factorul nu i=a adus vre=o scrisoare? Iubește!... O cheamă Florinel...

Adrian: Mia, Părintele a pierdut a doua sută!...

Părintele: Lasă nu te mai lauda acu?... Scoți mereu popa...

Adrian: E și natural Părinte! Doar n'o să ai pretenția să vie popa la matală care ești protopopă!

Mafteiu (*in fund*): Sărut mâna, Părinte!

Adrian: Ai găsit, Mafteiu?

Mafteiu: Găsit. Și lămpi și baterii... Iacătă=le=s!...

Adrian: Dragoș, caută te rog Bucureștiul... Ah, mi=i așa de dor de București, de Tiți, de Gică, bețivu. Aoleo, Părinte, mare bețivan e Gică ăsta. Bea de stânge. Și după ce se ametește, face niște scandaluri și niște bățai...

Părintele: Și nu=l arestează nimeni?

Adrian: Cine să=l aresteze, că el e la poliție!... Doar n'o să se aresteze polițaii între ei. (*lui Dragoș*) Ce=i cu Bucureștiul ăla?...

Dragoș: Ai puținică răbdare, onorabile!...

Mia (*În timp ce Dragoș repară aparatul, Mia cântă anume să fie auzită de Adrian*)

„Florinel, Florinel...

Frumoasă ca un ghiocel!...

Florinel scump odor,

Te iubesc și te ador..."

Adrian, cum îți place cântecul ăsta?...

Adrian : Banal !...

Mia : Banal și numele ? (Făcându-i din ochi lui Dragoș, care a pri-
ceput despre ce este vorba, și râde).

Dragoș : Te rog, nu-l necăji pe iubitul meu cumnaț, că-i
ocupat !

Mia : Adrian, cunosc eu pe cineva care-i amorezat lulea de
Florinel. Vrei să știi cum se numește suferindul ?

Adrian : Nu mă interesează ! Lasă-mă'n pace că pierd ! A
venit popa la Părintele.

Dragoș : București !...

Mia : Radio București, măi cartofurile ! (Câteva clipe toți ascultă
atenți. Mia fredonează romanța, care se aude la radio).

Părintele (Văzând că-i un cântec de dragoste, lui Adrian) : Dai odată,
ori nu dai ?...

Adrian : Dau Părinte, dar să mai aud puțin. N'auzi ce fru-
mos cântă ?

Dragoș : Aici e sala de muzică, pe terasă Casinoul, peste uliță
e marea cu plaja... Dincolo, în bucătărie e restaurantul. Hai ne-
vastă să vedem ce-i cu masa...

Adrian : Admirabilă, ideie !

Dragoș : E de vânzare ! N'o cumperi ?...

Adrian : Imitația n'are valoare, domnule, inginer silvic...

Dragoș : Veniți înlăuntru, s'auziți mai bine !...

Adrian : Haide, Părinte ! Schimbă locul să se spargă ghinio-
nul... Auzim și ultimele evenimente !...

Dragoș : Ce bei azi, Părinte ? Vin sau bere ?

Adrian : Bere !... Bere ! Bere !...

Părintele : Ce-o fi !...

Adrian : Bere, Părinte !

Părintele : O să bem bere !

Dragoș : Trimit după bere !... (O ia pe Mia după subsiori și ies
prin dreapta. Mia îl sărută)

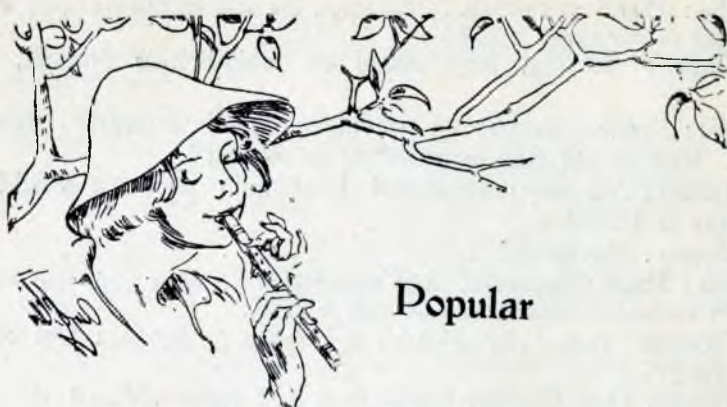
(Urmează)

At. Mitric

ooooo
ooooo
ooooo

Reținem din fascicola 11 a buletinului „Mihai Eminescu“ (apă-
rută chiar acum) următoarea crâncenă confesiune : „Îar din grația
jafului care ne amenință din partea Administrației financiare și a
Societății compozitorilor români (vezi precizările noastre din fascicola
10), buletinul *Mihai Eminescu* n'a putut apare în 1933 decât numai
cu această a 11-a fascicolă“.

ooooo
ooooo
ooooo

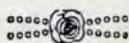
Popular

Măi bădiță, păr sucit,
 Rea socoată=ai socotit :
 Că dacă mă=i părăsi
 Altu eu nu mi=oi găsi ;
 Portu că mi l=oi cerni
 Tot pe tine te=oi jeli . . .
 Doară n'am înebunit
 Să=l jelesc pe=un prapădit !
 Și=a veni Dumineca
 Mândră m'oi mai înșchimba !
 Mândră ca o păuniță
 Am să imblu pe uliță ;

Din paș oi păși răruț,
 Din gură=oi grăi blânduț,
 Și=o să=mi dobândesc drăguț !
 De n'a fi bade ca tine
 Las' să fie=a mea rușine !
 Tu bădiță, ce=ai gândit
 Că io=s floare de găsit
 Ție de ciufuluiț ?
 Da io=s floare de pe iaz *)
 Și=am să=ți fac mare năcaz ! . . .

Auzit la 4 Iunie 1933 în Stupca lui Ciprian Porumbescu de

Octavia Lupu=Morariu

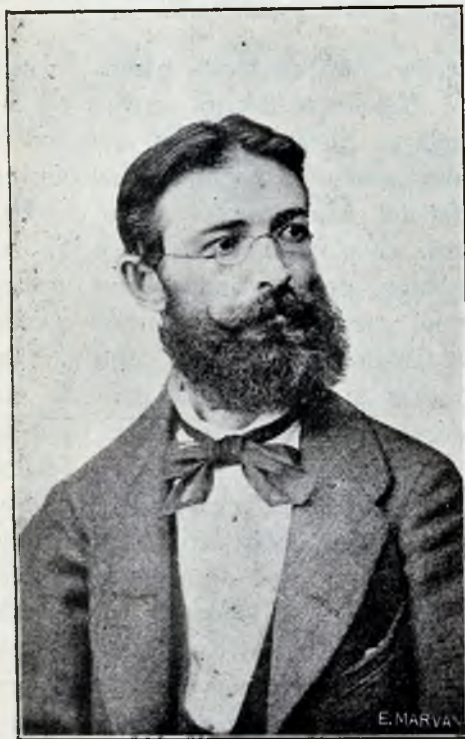
*) = Nufăr ?

Pictorul Bucevschi și portretul lui Ștefan cel Mare (1881—1884)

(Continuare)

II. Discuțiile Academiei în jurul portretului lui Ștefan cel Mare din evangeliar

Memoriul Episcopului Melchisedec, citit în șed. din 13 Nov. 1881, făcu senzație nu numai în sânul Academiei, ci în întreaga

Pictorul Epaminonda Bucevschi

Țară. Președintele Academiei Ion Ghica și membrii Acad. Nicolae Ionescu și Dim. Sturdza erau pătrunși de importanța descoperirii... Dimitrie Sturdza declară că nu cunoaște o descoperire mai importantă ca aceea a P. S. S. Episcopului de Roman.

Toți sunt de părerea că portretul din evangeliarul descoperit e cel adevărat al lui Ștefan cel Mare, că seamănă mult cu cel mural dela Sf-tul Nicolae din Iași și că e absolut necesar, ca Academia să păstreze un portret original în mărime naturală, zugrăvit de pictorul „eminent” Epaminonda Bucevschi, în sala Academiei, iar copii de pe acest portret să se răspândească în întreaga țară. Ase-

menea să se facă de cătră „merituosul pictor, care a ajutat pe P. S. S. episcopul Melchisedec și pe D-l Ionescu”, copii după paginile mai importante ale evangeliarului, pentru a se populariza prin publicațiuni. Se decide ca memoriul și facsimilele să se trimită spre studiu secțiunii istorice.

Și deci în șed. Acad. din 20 Nov. 1881 membrii Academiei I. Negruzzi, Dim. Sturdza, V. Alecsandri și Președintele Ion Ghica continuă a se ocupa de această descoperire declarând că nu se în-

doiesc de autenticitatea portretului din evangeliar și că cel făcut de Asachi e apocrif. Iacob Negruzzi arată că portretul din evangeliar este mai conform cu ceea ce știm despre marele Voevod. E legat dela început în evangeliar și e de o artă superioară celeia din timpul lui Petru Rareș. Alecsandri, ca președinte al comitetului pentru ridicarea statuei lui Ștefan c. M. la Iași, dorește grabnicul vot al Academiei, pentru a da instrucții sculptorului Fremiet, ca să toarne adevăratul chip al marelui Domn. Alecsandri crede însă mai nimerit portretul mural dela biserica Sf. Nicolae din Iași, care-l reprezintă pe adevăratul războinic.

Dar nu toți membrii Academiei fură de aceeaș părere. În șed. Acad. din 27 Nov. 1881 *B. P. Hașdeu* se declară convins că tabloul din evangeliar nu-l reprezintă pe Ștefan cel Mare, aducând în sprijinul tezei sale următoarele argumente: 1. Faptul că tabloul nu se găsește la începutul, ci la sfârșitul manuscrisului și că e neterminat, având un loc gol, dovedește că n'a fost făcut sub Ștefan cel Mare, ci mai târziu, sub Petru Rareș, reprezentându-l prin urmare pe acesta. În manuscrisurile evului mediu, cel ce donează o carte unei biserici, nu era zugrăvit la sfârșitul ci'n fruntea cărții. Ștefan cel Mare n'ar fi donat un evangeliar în care tocmai portretul său n'ar fi fost deplin gata; 2. Tabloul din evangeliar nu e făcut de acelaș pictor, care i-a zugrăvit pe evangeliștii din evangeliar. Tabloul Domnului arată mai multă artă decât portretele evangeliștilor. Chiar și deosebirea în nuanța culorilor dovedește acest lucru. Portretul este făcut pe contrapagina unei pagini scrise; nu-i deci nici o îndoială că e posterior epocii lui Ștefan cel Mare; 3. Portretul publicat de Asachi, care-l reprezintă pe Ștefan cel Mare cu barbă, are o bază, căci e făcut după cel găsit în biserica dela Bădeuți (Bucovina), fondată de Ștefan cel Mare, unde se găsesc și portretele familiei domnești din acea epocă fără nici un anacronism în inscripțiuni. Figura imberbă și rubicundă din evangeliar nu-l amintește pe Ștefan cel Mare, care-i mai bine închipuit la Bădeuți, sub aierul de călugăr șiret. Într'adevăr Ștefan cel mare pe tronul papal ar fi fost un Sixt V; 4. Portretul dela biserica Sf-tului Nicolae dela Iași nu poate face dovadă. Acest tablou prezintă mai multe anacronisme. Doamna Eudoxia, care e zugrăvită lângă Domn era moartă când s'a început clădirea bisericii. Apoi ce cată Eudoxia acolo unde se află Bogdan, care nu e fiul ei, ci al Mariei? Toate aceste anacronisme dovedesc că tabloul a fost zugrăvit de vre-un pictor mai târziu, care nu-l cu-

noaștea pe Ștefan cel Mare ; 5. Asupra epitafului, aflat de pictorul Bucevski la Putna, nu se poate pronunța, până nu l-ar avea de față. Un astfel de epitaf nu se face într'un an sau doi. S'a putut foarte bine, că epitaful, pus în lucrare sub Ștefan cel Mare, să se termine abia sub Petru Rareș, așa că inscripția să fie dela Ștefan cel Mare, iar portretul să fie al lui Petru Rareș. Concordanța dintre portretul din evangeliar, dela Sf-tul Nicolae din Iași, și epitaful aflat de Bucevski, e singurul argument pentru autenticitatea portretului din evangeliar. Dacă tabloul dela Sf-tul Nicolae prezintă anacronismele menționate și epitaful ar trebui examinat de aproape ca și evangeliarul, pentru a se vedea ori de figura lui Ștefan cel Mare nu este posterioară inscripțiunii.

Încă în aceeaș ședință din 27 Nov. 1881 iau cuvântul membrii Academiei T. Maiorescu, Gh. Chișu ¹⁾ și N. Ionescu pentru a combate argumentele lui B. P. Hașdeu. T. Maiorescu se întreabă pentru ce portretul dela Bădeuți și nu cel dela Sf-tul Nicolae din Iași ar fi mai autentic ? Tocmai că avem mai multe portrete, în care Ștefan cel Mare e reprezentat fără barbă : la Humor, la Sft. Nicolae și pe epitaf, presumpția devine mai favorabilă portretelor fără barbă, presupunându-se și pentru portrele postume c'a existat o tradiție în această privință.

În ce privește al 2-lea argument, al lui B. P. Hașdeu, că nu acelaș artist a zugrăvit icoana lui Ștefan și a evangeliștilor, Maiorescu îl găsește tot atât de puțin resistant, deoarece pentru scrierea evangeliarului s'a cerut timp de câțiva ani și nu se poate oare, că în acest timp murind primul pictor, altul să-i fi continuat opera ? Cum s'ar explica de altfel că lucrarea e neisprăvită, lăsându-se chiar un loc alb în icoană ? Sub Petru Rareș călugărul pictor putea să-și termine lucrarea în toată liniștea. Nu așa și sub Ștefan cel Mare, care după atâția ani de lucrare, finea să ajungă a-l da mănăstirii. Că icoana din evangeliar nu e din timpul lui Petru Rareș, dovedește în fine și faptul că'n această icoană evangeliarul se vede nerefecată și altfel ornamentată, că probabil e aspectul dinainte de ferecare. Ferecarea în argint s'a făcut, după cum arată inscripția tipărită în

¹⁾ 1828—1897, om politic și scriitor român. A făcut studii la Viena. De multe ori deputat și senator, fost Ministru de Instrucție 1876—1878 sub I. C. Brăteanu, de finanțe 1881, de Justiție 1882, de Interne 1882, de Instrucție 1884. În anul 1874 ales membru al Academiei române. (Dicționarul istor. geografic de Gh. Adamescu).

argintul legăturii de marele Ștefan, în anul 1487 deci la 14 ani după scrierea lui. Deci personagiul care dona cartea nu putea fi Petru Rareș, ci numai Ștefan cel Mare.

Membrul Academiei Chițu, comparând expresia fizică din evangeliar și din portretul făcut de Asachi, conchide în favoarea autenticității celui din evangeliar.

Dar și din ceea ce reprezintă icoana din evangeliar rezultă acelaș lucru. Oare obiectul să fie darea de cătră Petru Rareș al unui lucru, care nu era al său? În această icoană Chițu vede o ofrandă iar nu restituirea. Pentru a inveda restituirea evangeliarului de cătră Petru Rareș era deajuns inscripția dela Petru Rareș, care se găsește în evangeliar.

Membrul Academiei N. Ionescu, pentru a conchide la autenticitatea portretului din evangeliar, arată împrejurările istorice în care a fost scris. Era un moment tulbure și de izbândă efemeră, după bătălia dela cursul Apei (18 Nov. 1471), când Radu cel Frumos, Domnul Munteniei, scapă peste Dunăre, lăsându-și în mâna biruitorului pe soția sa Maria, pe fiica sa Voichița și toate averile sale. Radu Vodă, bătut, autorisă pe Ștefan cel Mare, să se numească „țar moldo-vlachiiskoi“, așa cum se vede în evangeliar, dar lucrurile întorcându-se mai târziu, această titulatură nu mai era posibilă. Fiica lui Radu, Voichița, iubită inimii lui Ștefan, devine totuș doamnă abia în Nov. 1475, iar soția lepădată, Maria de Mangop, moare abia la 2 ani. Miniaturistul, în neștiința sa pe cine s'o zugrăvească alături de Ștefan, a lăsat un loc alb, ca să-i facă abia mai apoi portretul. Portretul din evangeliar e făcut după natură, probabil după ce mănăstirea Homorului a devenit domnească (1492), când Ștefan trecu spre țara ungurească. Portretul dela Sft. Nicolae e al doilea după cel din evangeliar, căci Sft. Nicolae a fost isprăvit abia la 1492.

Continuându-și expunerile în șed. din 28 Nov. 1881, N. Ionescu spune :

Icoana din evangeliar e comentarul plastic al dedicațiunii evangeliarului făcut de Ștefan cel Mare. Dacă Petru Rareș ar fi voit să-și pună în fruntea cărții portretul său, putea să-l pună pe cele 3 foi, pe atunci încă avea loc, și nu pe pagina verso a uneia din cele din urmă foi. Punerea portretului pe urma celor 4 evangeliști e mai conformă cu sentimentele lui Ștefan cel Mare, care după bătălia dela Podul-Înalt, a ordonat ca nimeni să nu-i atribue dânsului victoria, ci lui Dumnezeu.

N. Ionescu redă apoi o parte din scrisoarea lui Bucevschi, prin care acesta îi comunică descoperirea epitafului dela Putna, unde Ștefan e reprezentat cu plete crețe blonde, ca și'n evangeliar. N. Ionescu arată că avem, prin urmare în afară de portretul dela Sf=țul Nicolae din Iași un document *nou* pentru autenticitatea portretului aflat în evangeliar.

În șed. din 27 Nov. 1881 în fine mai luase cuvântul și Dim. Sturza pentru a combate părerea lui B. P. Hașdeu. Trăsătura principală de caracter a lui Ștefan cel Mare nu era viclenia și cugetarea, ci de a fi rășboinic și viteaz. Pentru a dovedi aceasta se referă la cuvintele cronicarului Ureche :

„Era acest Ștefan Vodă om nu mare la stat, mănios, și degrabă vărsa sânge nevinovat. De multe ori la ospețe omorea fără județ. Era întreg la minte, nelenevos, și lucrul său știa să-l acopere. Și unde nu cugetai, acolo îl aflai. La lucruri de rășboaie meșter. Unde era nevoie, însuși se vârea, ca văzându-l ai săi, să nu îndă-răpeze . . .”.

Că portretul e pus la finele evangeliarului nu-l miră. Pe timpurile acele de mare modestie și sinceră pietate, nici nu putea fi altfel. Notițele dela Petru Rareș și Georgi Ștefan erau prea importante și deaceea s'au scris mai cu solemnitate la începutul cărții. Dacă aceste notițe, ar fi lipsit, nu era îndoială că portretul e al donatorului. Dar ce ar fi putut împinge pe Petru Rareș sau pe călugări să ilustreze evangeliarul cu portretul lui Petru Rareș ? Nimeni în timpurile acele n'ar fi îndrăznit să-și pună portretul decât doară donatorul. Reîntoarcerea evangeliarului nu putea fi mai importantă decât chiar donațiunea lui. Că portretul donatorului trebuia să fie la începutul manuscrisului nu ne-a probat D=I Hașdeu. În orice caz călugării dela Homor ar fi adăogat la inscripția lor din evangeliar că s'a făcut portretul lui Petru Rareș, care a redat această prețioasă carte. D=Sa crede că Petru Rareș a găsit evangeliarul la Ciceu cu portretul tatălui său ; acest portret făcea ca evangeliarul să fie îndoit de prețuit. L=a luat deci cu sine în toate peregrinările sale până s'a reîntors în țară și l=a redat mănăstirii.

Dacă portretul lui Ștefan nu s'ar fi aflat dela început, nimeni n'ar fi îndrăznit să pună portretul unui Domn posterior.

În ce privește partea artistică, Dim. Sturdza insistă asupra deosebirii ce există între chipurile sfinților (evangelistilor), cari sunt făcuți după tipic, și între figura Domnitorului. Domnitorul e făcut cu mai

multă sollicitudine și cu mână mai liberă, decât sfinții. Există în portretul lui o incarnațiune naturală. Distincția între colori e așa de mică, încât nu se poate baza pe ea o întreagă teorie asupra diferiților artiști, cari au făcut aceste portrete. Portretele dela Bădeuți ca și cel dela Sf-tul Nicolae și dela Putna (care sunt posterioare) le pune la carantină. Cum stau lucrurile, presumpțiunea puternică e *pentru* și nu *contra* parerii că portretul din evangeliar e al lui Ștefan cel Mare. Opiniunea contrară însă, a unui erudit ca Hașdeu, îndatorește Academia la cercetări amănunțite și imediate.

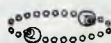
D-l Sturdza propune deci să se facă investigațiuni mai lăfite asupra evangeliilor noastre și să se pregătească o publicațiune demnă de aceste monumente străbune.

Cu toate argumentele aduse, care vorbeau împotriva-i, B. P. Hașdeu nu putea fi convins.

În părerea sa fusese întărit și printr'o informațiune greșită, primită dela membrul Academiei Simeon Florea Marian, și pe care o comunică în șed. din 18 Dec. 1881, că toate portretele lui Ștefan cel Mare dela Bădeuți, Voroneț și Sânt-Ilie sunt cu barbă.

(Urmează)

Corneliu Gheorghian

Cimilituri bucovinene

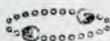
Vine badea mănios	Lucru minunat :
Cu cojocun'tors pe dos	De drept, nu-i drept,
(Berbecele)	Și tot nu-i păcat ! ¹⁾
	(Piciorul stâng)
La cap, bobârluță	
La coadă, fofârluță	Două babe'ncârligate
La mijloc :	De buric încioturate
Ioc !	(Foarfecele)
Mare-i cât un bou,	Patru'mplântate,
Culcușu-i cât un ou	Patru spânzurate,
(Poarta)	Și una gioacă'n spate
	(Vaca : picioarele, țafele, coada)
Cinel, cinel :	
Babă drumeață,	
Hojma tot călătorește	Merge un car de paie
Și din loc nu se urnește	Pe patru răstaie
(Moara)	(Oaia)

¹⁾ Cf. zicala : Ce-i drept, nu-i păcat.

Mănăstirea dracului		Cutrier pământu	
Din mijlocul satului		Și știu doar cât se află-a știre ¹⁾ vântu	
	(Cârșma)	*	(Vântul)
*		Numai două sacultete de năgară	
Stau la ușă		Și hrănesc o țară!	(Sânul femeii)
Și cântă din gușă		*	
	(Balamalele)	Lungă, lungă, naltă	
*		Jos baltă,	
Ciuturuș,		La mijloc	
Buturuș,		Poloboc,	
Stă tot în culcuș		Și'n vârf	
	(Căpățâna de curechiu)	Un smoc	(Trestia)
*		— Buna ziua, om și-omoaie!	
Vârligat, încârligat		— Ba nu sântem noi cine crezi!	
În pământ băgat		Că mămuca istuia, soacră=i dragei mamei	
	(Bârna)	[mele!	
*			(Tata cu fiică=sa)

De aceeași proveniență ca cele publicate în broșura *Cimilituri*, Suceava 1930, și culese de

Leca Morariu

Superficialitate „germană“ (?) în valorificarea literaturii noastre

(Sfârșit)

Manualele de istorie literară universală, după războiu, sunt trei la număr, din întâmplare tustrele scrise de Evrei, într'un stil mai fluid, mai de conversație decât cele de până acum, cu o ușurință însă și, uneori chiar cu o obraznicie, încă cu mult mai mare. Sunt Wiegler, Klabund și Wiesner.

Wiegler, *Geschichte der Weltliteratur*, IV. Auflage 1926, ne consacră o pagină (492) pare a-l copia, în stil mai vioiu, pe Hauser (chiar greșala cu *Bolinteanu*, o păstrează). Pe Wiegler îl interesează amănuntete biografice; despre Caragiale zice: „er wird Spassmacher in einem Bukarester Spielhaus, iar de Eminescu cunoaște *Făț-frumos din lacrimă*, *Venere* și *Madonă* și corespondența lui cu V. Micle, publicată 1904 sub titlul *Dragoste și Durere*. *Lirici*: Vlahuță și Coșbuc. Un nume al romanului nou e Zamfirescu, al dramei,

¹⁾ Infinitivul amplu (arhaic).

Evreul R. Ronetti, cu *Manasse*, și Goga cu *Domnul Notar*, pe care cenzura îl oprișe în Ardealul peatunci încă neromânesc. Cu aceasta, scumpele rânduri ale universalului Wiegler se termină.

Asupra lui Klabund, a dat un verdict decisiv și nimicitor d-l prof. univ. Dr. Victor Morariu, într'un articol apărut în „Czernowitzer Allgemeine Zeitung“, An. XXX Nr. 8.346 din 8 Ianuarie 1933, articol tradus în „Făt-frumos“ An. VII 1932, 279—280. Mă mărginesc a cita: „Klabund, poet liric, dramaturg și romancier... cufreerând Europa din Danemarca până în Italia — a fost cât se poate de firesc ca într'un asemenea suflet să incolțească proiectul unui raid prin poezia tuturor popoarelor și timpurilor: *Literaturgeschichte. Die deutsche u. die fremde Dichtung von den Anfängen bis zur Gegenwart*. Nu era deci să fie o operă savantă, ci o încercare de a înfățișa literatura universală în manieră populară și cât mai plină de viață, ca să se poată citi *in einer Stunde* (!)“. „Presa¹⁾ a avut aprecieri elogioase gășind acea istorie literară, unică în felul său și dând formulări „*fericite și uimitoare*“ — elogii pe cari însă, nici decum nu le putem împărtăși, dacă avem în vedere cele 23 rânduri de care abia se învrednicește literatura românească — într'un volum de 413 pagini — deschizând capitolul *Der Balkan*. ... Într'adevăr, dacă expunerile privitoare la literatura noastră au o notă personală — personală și originală la superlativ — dacă prezintă o formulare „*uimitoare*“, aceasta e departe de a fi „*fericită*“. Căci iată ce știe capriciosul expresionist german despre noi“. D-l Victor Morariu citează apoi textual toată cuminenția din care spicuesc repetarea neghiobiei lui Hauser despre Klein și Maior, părerea lui că poezia populară întrece cu mult orice literatură scrisă și că literatura română recentă s'a emancipat de influența germană și se supune celei franceze; franțuzește scrie astfel dadaistul Tzara și Panait Istrati splendidele sale povestiri. — Acest „splendid“ e singurul calificativ din tot ce știe Klabund despre literatura românească. Și — continuarea d-lui Victor Morariu: „Iată deci dezvoltarea literaturii românești redusă la opt nume și la două perioade: una de esență germană, influență covârșitoare chiar asupra plămuirii limbii (intrucât Samuil Micul Klein, părintele gramaticii românești, a fost firește german !!!), a doua franceză, recentă de tot, reprezentată doar prin Tzara (unul din inventatorii acelei psihoze care își zice *dadaism*, ca

¹⁾ Presa! Doamne ce mi ți-e și cu presa, mai ales când e vorba de a-l servi pe un Kohn-frate al tuturor Klabundzilor!...

atare deci una din puținele „glorii” internaționale ale neamului nostru) și prin celebrul Panait Istrati. Eminescu e și el citat, și el doară ca reprezentant al germanismului, și pentru acelaș motiv va fi învrednicit de o mențiune și Slavici. Dar unde e Maiorescu și Junimea? Ai zice că Klabund n'a avut nevoie de ei, întrucât pentru el toată istoria literaturii noastre se reduce la ... influența germană¹⁾, de care ne-am fi „emancipat” abia astăzi! În total e o expunere imposibilă, cu atât mai stranie cu cât chiar în limba germană, autorul putea să găsească expuneri cu adevărat merituoase, oricât nici acestea nu sunt ireproșabile” — încheie d. Victor Morariu.

Ultima, e cartea lui Schuster-Wiesner. Apărută în 1931 la Berlin în Sieben-Stäbe-Verlag, această *Wellliteratur der Gegenwart* cuprinde 2 volume, primul ocupându-se de literatura contemporană (1890—1930) a popoarelor germanice, al doilea de literatura popoarelor romanice.

Am crede, cu toată dreptatea, că azi, la treisprezece ani după războiu, vom găsi o monografie a literaturii noastre moderne, că autorul va căuta, cel puțin în lineamente generale să redea, cu un cât de mic simț de echitate, principalele curente și eforturi ce caracterizează acea parte a literaturii cărcia, pentru importanța ce i-o atribue, S. Pușcariu i-a stabilit chiar o nouă, specifică perioadă. Cartea însă — cu toate laudele²⁾ ca „niedagewesenes Buch, erster Versuch und einzig in seiner Art” (reeditarea laudelor aduse și ignoranței lui Klabund) ce și le concerne cu foarte caracteristică dela-sine-putere, nu e decât o reeditare a aceluiaș spirit, pe care l-am văzut lăfăindu-se și'n elucubrația fie-iertatului Klabund. Editorii lui deasemenea fac parte din neamul care, în Germania de pildă, timp de 10 ani avea o netăgăduită supremație intelectuală; neamul care azi, când Germania într-o reacțiune, deși poate exagerată, dar cu totul explicabilă, în mod simbolic îi arde produsele cangrenatoare, umple toată lumea cu strigătul că'n mijlocul Europei s'ar fi reîntronat Barbaria. Dar să vedem ce are de spus și acest universalist despre literatura noastră! Cantitativ, numai șapte pagini, fiindcă România n'are fericirea de a fi o

¹⁾ Din parte-mi țiiu să semnalez că acelaș fel de ignorantisme terfeliri le debitează Klabund și cu privire la literatura germană și la cea clasică-elină, care pentru Klabund e influențată și produsă de cultura semită (!). Și mai adaog că Klabund e și dânsul unul din autorii pentru care se insinuă și se disimulează atâta vâlvă „mondială”, fiindcă „operele” lor au fost stigmatizate cu focul rugului și al cuvinței umane în Germania de astăzi.

²⁾ Trâmbitate de aceeași publicistică cointereseată p. izbânda conaționalului ei !..

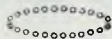
parte a noului stat sovietist, Rusia, care în ochii acestor autori merită, pentru acelaș interval de timp 115 pagini! Ce-i drept, orcât nu numărul paginilor valorifică o carte, dar discrepanța, de 7 la 115 pagini, va fi și mai izbitoare, când vom divulga un mic amănunt: Trei din cele șapte pagini de care ne „bucurăm“, *trei*, le merită fără doar și poate Panait Istrati, ba mai mult, în inventar, literatura română modernă e indicată în modul următor: *Lit. rom. modernă (Panait Istrati)*, ceea ce după un vechi obicei de școală, se poate ceti: *Literatura română modernă, sau Panait Istrati!!!...*

Voi spicui numai ceea ce-i mai băcător la ochi. Se arată întâi structura etnografică și socială a României de azi. După remarca justă, că România e din punct de vedere etnografic mai unitară decât oricare alt stat, succedând Austriei, suntem caracterizați astfel: „Die hochkultivierten, westeuropäisch orientierten Bewohner Siebenbürgens, die unter russischem Einfluß stehenden Analphabeten Bassarabiens und die Halbasiaten des untern Donautals“. O carte f. „modernă“, f. socialistă! Și când autorii cred că au ocazia să reînvie perimatul nume de *Halbasien* al connaționalului lor *Emil Franzos*, o fac cu vădită satisfacție! Aruncă apoi o privire asupra sferelor de influențare ce se întâlneau la noi: „Die osteuropäische griechisch-slavisches Kultur der Balkanvölker kreuzt sich hier mit der westeuropäisch-lateinischen“. Remarcăm că nu tinde să ne slavizeze. Interesul pentru literatură, ni l-au trezit Ardelenii; Ardelenii ne-ar fi silit să ne ocupăm de literaturile occidentale, împiedecându-ne astfel să nu recadem în letargia orientală. Ajungând la autori, îl amintește pe Coșbuc cu *Noi vrem pământ*; altceva, evident n'are interes pentru socialismul internațional!... Acțiunea romanului *Ion*, n'o placează numai în Carpați, ci ea se desfășoară și „in den Steppen, den Mais- und Reisfeldern der Moldau u. Wallachei, u. den Obstplantagen Bassarabiens“. Ne-am îmbogățit nu numai cu cunoștința că *Ion* petrece și'n Moldova, dar că avem stepe și plantațiuni de orez ca'n America de Sud; lipsesc doar negrii-sclavi... Dă apoi o scurtă privire asupra vieții naționale și sociale din România până'n 1918, amintind de Alecsandri, Creangă, Maiorescu și de Iorga dela „Sămănătorul“. Muntenia, bogată în critici ageri, n'a putut da nici un scriitor care să aibă rădăcini în popor. De influența din apus au putut să se salveze numai acei, cari se ocupă exclusiv de țărănime și de sat. Unul din principalii poeți lirici e (firește...) Tudor Arghezi, influențat de Ștefan George, Paul Valery, și, mai ales de

Döblin și Ilja Ehrenburg. Meritul său nu stă în originalitate, ci pentru că a încetățenit avutul literar vesteuropean întru întinerirea scrisului românesc... Mai stridentți („schriller“) sunt A. Maniu și Ion Vinea. În felul acesta sunt amintiți cei mai importanți poeți lirici români moderni. Poeziile lor nu sunt traduse în nici o limbă mondială, lucru „dureros“. Ni se dă apoi sfatul să ne îngrădăm nerăbdarea și să așteptăm creșterea unei păhuri purtătoare și generatoare de cultură! Romanele române moderne par toate fragmentare. Romancierii sunt, pe lângă Rebreanu, Sadoveanu, E. Bucuță și — Panait Istrati, care — firește — a ajuns cunoscut în lumea întreagă!... Urmează par negiricul capitol despre Panait Istrati, asupra căruia nu mai e nevoie să ne pierdem timpul.

Va să zică, da capo al fine, cea mai patentă și mai grosieră etalare a tapajului și a tupeului și a ignoranței, sfidare a oricărui bun simț, pentru care totuși o anumită publicistică ar fi fost în stare să mobilizeze chiar și salve de tunuri, — dacă acestea n'ar fi prea cu primejdie!...

Teodor Cușniriuc

Vitrina cărții

Gavril Galinescu, *Manuale didactice de muzică de G. Breazul*, București 1934 tip. „Bucovina“. — D-l G. Galinescu, distins compozitor și prof. la Conservatorul din Cernăuți, e un om cu vertebră. Atacă idolii, orcât de sus ar fi cocoțați. Și iată-l luat în refec pe acel G. Breazul, care de atâta timp mistifică lumea cu ale sale *Cronici muzicale*, iar în urmă „s'ar fi înscris la țărâniști, numai ca d-l Gusti să-l numească *Inspector onorific*“ (37) și, ca atare, practică lucrativul comerț al cărților didactice!... Pas de pas, cu mărturia la mână, d-l Gălinescu face deci dovada că d. p. d-l *George N. Georgescu* (= „Breazul“), „absolvent a 7 clase la Seminarul Central din București“ (3) și absolvent al unui „*voiaj de câteva luni în străinătate*“ când (firește ca simplu audient) urmează „*câteva cursuri*“ (3) la Universitatea Berlin: 1. „*confundă ritmul cu măsura*“ (17); 2. „*nu posedă terminologia muzicală*“ (18), ci dispune de-o terminologie care-i „a unui prost caporal de muzică militară“ (19) sau care-i „terminologie de sergent major și bălăceală confuză“ (22); 3. nu cunoaște ortografia muzicală (22—23 și 32); 4. „*nu știe ce este o modulație și ce este o alterație*“ (25; cf. și 28); 5. propunând tonalitatea

lui re=minor, vrea să exemplifice cu un cântec și exemplifică cu un cântec de leagăn în... Fa=major (28); cf. la fel pag. 29; 6. „la teoria muzicală apuseană, aplică exemple de muzică populară românească” (29). De altfel d=I Gălinescu precizează: d=I Breazul „nu știe, nu poate alcătui nici măcar un solfegiu cât de simplu; nu a tipărit și nu s’a relevat niciodată nici măcar cu un... crâmpei melodic (35); n’a făcut niciodată clasa de compoziție la Conservator (18); și nu posedă „o serioasă cultură muzicală” (37). Totuși, „șiret din fire” (19), își maschează această suficiență, această ignoranță, cu următoarele ter-tipuri: fraza d=sale e „încurcată alandala, cu tot felul de expresii bombastice” (27), d=sa fiind „condus de gândul de a se face grozav față de elevii săi, — gând de care se călăuzește și față de toți cetitorii în general” (27); și iarăși, scrisul lui G. Breazul „este numai o pisălogeală stupidă, cu fraze inversate, săcăite și încălcite și presărate cu expresii bombastice¹⁾” (36—37); 2. „d=I Breazul se dedă la un fel de filosofie sentimentală” (20), sau „se avântă într’un fel de savantism, imperceptibil chiar de către cei mai înaintați muzicanți, — imperceptibil, pentru că tot așa este chiar și pentru d=I Breazul”²⁾ (16 Notă).

Firește manualele d=Iui G. Breazul sunt deci cât se poate de antididactice și antipedagogice. D. p.: 1. după ce predă chiar sunetul sol, abia atunci propune cheia sol” (9); 2. „întrebuințează anticipat optimea, pe care de fapt o predă târziu” (9); 3. „întrebuințează și arpegiul... cu toate că arpegiul îl predă abia târziu” (12—13); 4. „pauza de optime... uită a o mai predă elevilor, odată cu nota optime” (13); 5. Deasemenea scrie (atât numai!) despre pauza întreagă la pag. 35, o desemnează la pag. 40, însă în toate cărțile sale de clasa I, II și III n’o întrebuințează nici o singură dată” (13); „dă exerciții de contratimp, deși contratimpul îl predă târziu, la pag. 105; deasemenea și de sincope, pe cari însă le predă abia la p. 140” (21—22); 6. Dă definiții imposibile, d. p. dominantă: „are, desigur, un fel de a fi, mult deosebit de al tonice, după cum toate notele își au felul lor deosebit de a fi” (14—15)! Și Gălinescu glosează cu tot dreptul: „Deci o întreagă definiție obscură, prin termeni nede-

¹⁾ deci întocmai ca scrisul d=Iui Liviu Rusu în Bucovina, ne dă nouă în gând...

²⁾ Și iar ne gândim: întocmai ca d=I Liviu Rusu, care’n ficcare din cronicile sale muzicale, și-l citează pe protectorul (!) d=sale G. Breazul și care, la fel, poate să umple coloanc întregi, fără să spună nimic, dar absolut nimic!

finiți ; un fel de *obscurum per obscurius*, definiția contrară celor mai elementare reguli ale logicii" (15) — etc. . . .

Să nu uităm că d-l Galinescu înfierează și canibalicele ilustrații *gândiriste* din manuelele brezene, ilustrații, oribile în desen (mai slăbiți-ne cu „arta“ primitivistă!) și arhioribile în colorit (căci bietii editori habar n'au de *cromatica românească*!) — și înfierează și faptul că'n această atât de lamentabilă „operă“, G. Breazul n'a pregetat să tragă'n noroi și ilustrul nume *Sabin V. Drăgoi*, punându-l (după sine! . . .) în câteva din copertele sale.

Sintetic : Manualele lui G. Breazul „nu însemnează nici un progres . . . față de vechile cărți de muzică. Ba din contra, sunt mult mai rele, căci prin frazeologia lor încurcată cu tot fel de inversiuni și bombasticisme, zăpăcesc mintea . . .“ (30) ; și : „cărțile vechi de muzică sunt superioare celor ale d-lui Breazul, căci acelea îngărmădesc, într'o formă simplă cel puțin, clară și lipsită de ifose, toată materia la un loc . . . Comparativ cu acelea, încălceala, cu pretenție de filosofie și pedagogie din cărțile d-lui Breazul, este un adevărat supliciu pentru profesori și elevi“ (31).

Și acum, tragedia lucrului : „când d-l Breazul se dovedește a fi un ignorant muzical în adevăratul sens al cuvântului . . . , cum altfel decât ridicol poate fi calificat premiul ce i l-a conferit Academia Română, pentru cărțile sale didactice de muzică : *Un grandios monument de ignoranță muzicală*!“ (44).

Leca Morariu

★

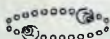
Petru Iroaie, *Cernăuțul folcloric* (1934). — E desigur un dar special acesta de a putea prinde atât de aievea (aievea întru tot, chiar și'n sintaxă) graiul cotidian, deci graiul curent, simplu și neînflorit, al unei anumite regiuni. Și-i singura înregistrare veridică a unei astfel de porțiuni de grai (ce departe rămân bietele atlaste lingvistice de acest ideal! . . .). Surpriza e cu atât mai mare când vine de-acolo, de unde te-ai aștepta cel mai puțin, d. p. din *Cernăuțul folcloric* al d-lui P. Iroaie! Căci — ne asigură culegătorul : „Cât de rustici sântem încă, o arată și aceste mostre de literatură populară culese, nu din te=miri=ce nestrăbătută fundătură de munte, ci din chiar urbea Cernăuți ; acest oraș alcătuindu-l întinsa grădină de săteni din suburbii și nu jidovimea din centru“. Pentru această autentică frăgezime a lor, textele culese de d. P. Iroaie urmează să fie gustate de oricine, iar din documentarea lor filologică reținem următoarele :

I. **Fonologie** : rotacismul *pîri* (până) 10, 18, *pir* 15, 17, 24; meta-fonia neaccentuată „o=nceaput“ 17, „pleacari“ 24, „iara“ 25; aspectul arhaic „meșterșugu“ 21; forma „caștan“ 25; *pingî* (pe lângă) 27; și „cîcat“ 13 față de „chicat“ 27; — II. **Morfologie** : genetivul *moșneagulu* 7, *împaratulu* 15, *baietulu* 18 și dativul *hoșulu* 12, *zmăulu* 13, *împaratulu* 16; dativul „asupra socru=su“ 19, „și nu=i deîi *cumătră=su* malai“ 24; conjunctivul present pers. a 3=a sing. *sî hibi* (să fie) 20, 21, *sî știbi* (să știe) 8, 28, *sî vibî* (să vie, să vină) 11, analogizări lămurite de Leca Morariu, *Morfologia verbului predicativ român* II/2, 1928, 52—53 și cari dețin o destul de mare arie fiindu=ne atestate, de dată recentă, și din comuna Prevorochie (Tărășeni), Bucovina; infinitivul amplu „c=am di *pleacari*“ 24; — III. **Sintaxă** : „finir *ca ieu*“ 10 cf. *Culegera de Doine, strigături și chiuituri*, ed. IV Brașov 1922 la fel „ca și eu“ 252 și 289; topica „undi îiî sî doarni“ 11 și „și poati mai nu ț=a li“ 23; perifriza „așa o mîndreți di flacăm“ 15: intensificarea „sî duc pi drum, pi drum, pi drum“ 25; — IV. **Semantică** : *razboinic* = hoț, lotru 11, 21; *slab* = bolnav („prîfă=ti slabă“) 12; „deștîli celi medzîni“ 13 care evocă etimologia lui S. Pușcariu „*Etymologisches Wörterbuch der rumänischen Sprache* I 1905, 92 *medianus*, deși popolarul *fratele cel mezin* se traduce **numai** cu *fratele cel mai mic*, deci nu (cum credea Pușcariu) cu *fratele mijlociu*; *l=o palit* = l=au bătut 15; *cotile* = cofia în repetate zigzaguri 17; „nu sî mai ucide (=lovie) pin copaci“ 17; „iara mai *pusti* (=mai rari) pon’i“ 25; și surpriza, paradoxul *nacaz* 25 în accepțiunea, se pare, *necaz*, *ciudă*, *supărare*, accepțiune muntenească, cea moldovenească fiind *nevoie*, *mizerie*; — V. **Lexicologie** : *gazdaci* (bune gospodine) 10; *scaldușci* 14; interjecția *in* („În cataf“) 19; *cioancî* (=cioată) 24; „o=nhapat“ 26; *cinghița* (=trîmbița) 27; „o *bancuți* di apă“ (=trocuță) 26; și barbarismul *țugu* (aspirație, german. *Atemzug*) 12; — VI. **Locuții** : „o luat saghia. și pușca *din* cui“ 18; „o scos inelu *din* deșt“ 15; „o dat sî vîri *în* deșt inelu“ 15; „ari mari puteri *la* dinsu“ 13; „vreu sî fac nunți *dupa* baitanu ista“ 16 (care aduce aminte de istro-românul „s=a=nsurat *dupa* feta lu țesaru“); „sî=i țeî dzîlîli“ 7; „calea=n’ dizleagi“ (=dă=mi drumul) 8; „Hidzi pun la feti numi“ (=Urîții, slujii se’nsoară cu cele fete, dându-le numele lor) 10; „frumoasî ca lun’ina dzîlîli“ 13; „sî=l ucigî... di moarti“ 14; „fai razboi“ 19; „Și *bati* cu *pumu=n masî*, Di ci n=am fost mai fru=mcasî“ 23; „Ieu ti beu *di bunișoari*“ 23; „la un timp di noapi“

25 ; „sî nu sî lesî la pontu țiganului“ *) 25 ; — VII. **Varia** : Nu ne îndoim că *lipovan* din pag. 27 e în esență numele propriu *Lipova* ; dar înțelesul lui *umbră* din versul „Nici umbrî di fatî mari“ 27 care o fi ?

Și chiar numai din aceste fugare spicuiuri ale noastre se răzvevedește încă odată de ce serioasă și vajnică importanță sunt culegeri de felul acesta, și'n special culegerile folcloristului Petru Iroaie.

Constantin I. Popescu

Multe și mărunte . . .

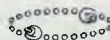
Pentru cronologia operei lui C. Porumbescu. — Pentru datarea pieselor lui C. Porumbescu, *Cade=se cu adevărat și Lăudați pre Domnul*, publ. în fascicula *Din compozițiunile lui Ciprian Porumbescu, Patru coruri bărbătești*, revăzute de Andreescu Scheletty, Cluj 1933, Editura familiei, — reținem dintr'o scrisoare (6 Nov. 1933) a d-lui prof. Romul Cionca următoarea informație : „*Cade=se cu adevărat și Lăudați pre Domnul* mi=au fost puse la dispoziție de d-l A. Bena, care le=a găsit la un anticar și ca să ajungă în posesia lor le=a cumpărat împreună cu un vraf de note fără valoare, numai ca să nu atragă atenția asupra valorii manuscrisului. Ambele sunt scrise pe o coală de hârtie de note și poartă adnotația : *Cernăuți în 5 Decembrie 876, Ciprian Golembiovski, student teolog anul IV*“.

L. M.

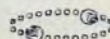
Pentru Budai=Deleanu. — Se întrebă d. T. Cușniriuc (în „Făt=Frumos“ 1934, 14) de unde informația lui Hauser că Budai=Deleanu s'a inspirat din *Eneida* lui Blumauer și că *Țiganiada* vizează nenorocitul război al Austriei cu Turcii (1788—1791). Răspundem : Dela Gh. Bogdan=Duică în „Convorbiri literare“ An. XXXV 1901, studiul *Despre Țiganiada lui Budai=Deleanu, Înriririle germane*, și'n special p. 1788—1791, 492—493. Iar Otto Hauser, să nu uităm, mai e și=un destul de iscusit traducător de povești și balade „populare“ (de=ale lui Alecsandri) ale noastre în nemțește (cf. „Junimea literară“ 1923, 449—452).

V. M.

De=ale Administrației

Ctitori culturali. — Amărîtele „fonduri“ ale revistei „Făt=frumos“ au mai sporit cu următoarele daruri : 250 lei dela d-l prof. și senator universitar *Dr. Vasile Loichiță* și 200 lei dela d-l prof. *Dionisie cav. de Soroceanu* (Rădăuți). Cine le urmează pilda ?

*) Nu : țiganulu ?!

CRONICĂ

„Bucovina în cărți și icoane“. — Egidă, în semnul căreia Universitatea Cernăuțeană, prin pasionatul director al Bibliotecii universitare, d. Dr. Eugen I. Păunel (un distins cărturar), a sărbătorit anul acesta Ziua cărții.

A fost abia a 2-a expoziție de acest fel. Prima, din anul trecut, ilustra istoria și tehnica tipografiei, prezentând incunabule, cărți clasice din tip. venețiene și parisiene, legături vechi în pergament, gravuri și stampe cu matrice făiate în cupru, oțel și linoleu, *Psaltirea lui Coresi din 1570* (cea mai veche tip. românească din bibl. Univ. Cernăuțene) și apoi „cartea românească frumoasă“.

Expoziția de astăzi (1934), iarăși într-un tot-vrednică de prestigiu la Universității bucovinene, a cărei Bibliotecă e după spusele d-lui dir. E. Păunel „cea mai mare colecție¹⁾ organizată de cărți din Moldova întregită“. Vrednicie afirmată și'n cuvântul de inaugurare rostit de d. Păunel, cuvânt din care împrumutăm informațiile cari urmează.

„Bucovina în cărți și icoane“ venia să prezinte cât mai viu aspecte din istoria și cultura noastră provincială, purcezând chiar din vremuri voevodale și continuând până'n pragul zilelor noastre.

S'au expus deci: I. *Manuscrise*, între cari 2 *Mineie* slavone (minunat caligrafiate) de pe la începutul sec. al XVI-lea, aflate la Mănăstirea Sânt-Ilie; hârtia lor vădește aceleași filigrane ca și *Codicele Voronețean*. Între manuscrise trebuie amintite 8 piese din Muzeul particular al d-lui prof. univ. Leca Morariu, printre cari *Codicele Pătrăuțean*, scris la 1787 de Manolache dascăl din Pătrăuți pe Suceava, *Codicele C. Popovici* din 1796 scris la Cernăuți și cuprinzând între altele povestea lui *Sindipa filosoful* și *Războiul Troadei*, *Isopia Voronețeană*, scrisă în 1801 la Voroneț și colecția de cântece (printre cari unele autentic-populare) scrise de Isopescul Manuil²⁾, la 1843³⁾ elev de cl. a 4-a a liceului din Cernăuți. II. *Tipărituri*, între cari două cărți bisericești din tiparnița episcopală dela Rădăuți (1745), piese foarte rare; diferite *pravile* traduse pe înțelesul norodului moldovenesc sub Iosif al II-lea; și cărți liturgice slavone tipărite la Viena p. clerul bucovinean. III. *Fotografii*, între cari cele 3 albume ale merituosului Lucian Balan, „adevărate cărți funciare ale artei religioase din Bucovina“ (E. Păunel).

Istoria propriu zisă a rămas să fie înfățișată într-o viitoare expoziție. De data aceasta ni s'au dat numai monografiile (de caracter general cultural); d. p. cărțulia Mitropolitului Teofil Bendela (din 1845), apoi

¹⁾ Se știe că Bibl. Univ. dela Iași suferă de-o veșnică debandadă și nu mai ajunge a fi condusă — așa cum se cuvine! — de un specialist!

²⁾ care devine Preotul Emanuil Isopescu (născ. 24 Nov. 1825 la Frătăuții-vechi și mort 18 Sept. 1905 la Rădăuți).

³⁾ Primul mănunchiu de *Balade populare* publ. de V. Alecsandri vine abia din 1852!

memorialele călătorilor străini pe meleagurile noastre. Serie inaugurată prin solul Regelui polon Andrei Taranowschi, trimis în 1570 la Înalta Poartă. Apoi: Iezuitul francez d'Avril din timpul lui Constantin Cantemir; Iezuitul Raguzan Josef Boscovich (1762); căpitanul austriac Franz Joseph Sulzer, chemat în țară de Alex. Ipsilanti pentru a întemeia în Muntenia o școală de drept; și din aceeași vreme Contele francez d'Hauterive, secretar al lui Alex. Mavrocordat din Moldova; diplomatul francez Jean Louis-Carra, secretarul Domnului Grigori Ghica; geologul Balthasar Hacquet; primul consul austriac în Principate Ștefan Raicevich; un alt austriac, ofițerul Conte Karaczay; consulul general prusian Joh. Ferd. Neigebauer din vremea lui Mihai Sturza; și celebrul Jean Ubicini. Deci „numai câțiva“ (E. Păunel) dintre cei ce s'au perindat oarecând prin „Bucovina“: „un segment relativ redus, dar foarte intuitiv de literatură istorică bucovineană“ (Păunel). Cartoane speciale deschid paginile acestor cărți la pasagiile cari privesc Bucovina. Câteva vechi hărți geografice lămuresc și dănsese aceste călătorii.

Un colț special⁴⁾ îl ocupă *Miscelaneele*: Chrestomaticul bucovineanului T. Racoc din 1820, cea dintâi publicație periodică a Românilor de pretutindeni; „Bucovina“ Hurmuzăcheștilor (numai anii 1849—1850); „Foaia societății p. cultură“; Calendare vechi; dicționare și gramatici bucovinene (unele manuscrise!); cercetări noi privitoare la istoria, arta religioasă și populară bucovineană; ghiduri, mape cu stampe, fotografii și cărți postale ilustrate. Nume sonore ca Bădăuță, Balș, Focillon, Henry, Eugenia Ioneț, Iorga, Kolbenheyer, Tafrali, G. Oprescu, Tzigara-Samurcaș, I. Ștefureac ș. a. Și iarăși fiecare deschis la pagina bucovineană.

Altă masă prezintă beletristica Bucovinei românești: Prozatorii Iračie Porumbescu, Alecu Hurmuzachi, I. G. Sbiera, Șt. Ștefureac, Em. Grigorovița, Mihai Teliman, „un Caragiale al Bucovinei“ (Păunel); apoi versuitorii Preotul Gavril Berariu-Ieremievici cu două foi volante (politice) din anii 1860, D. Petrino, Ion și Vasile Bumbac, Preotul Constantin Morariu, T. Robeanu, C. Berariu, Nicu Dracea, Ion Cocârlă-Leandru⁵⁾ etc.

Opera științifică, și'n special cea universitară, rămâne — tot din pricina strâmțorii — pentru altă expoziție. Un foarte simpatic aspect oferă totuși bogata colecție de actuale reviste bucovinene: „Candela“, „Junimea literară“, „Codrul Cosminului“, „Revista filologică“, „Făț-frumos“ (cu sobra bibliotecă mignon „Făț-frumos“ și cu Colecția muzicală „Făț-Frumos“), „Buletinul facultății de științe“, și Buletinul „Mihai Eminescu“.

Să nu uităm că omul de gust E. Păunel a știut să-și încadreze opera — adevărată operă — într'un superb chenar de tablouri (pânze,

⁴⁾ Și întreaga expoziție suferia doar prin lipsa de spațiu, așa cum în general urgisita Universitate Cernăuțeană suferă, oricând și oriunde, de incapacitatea localului.

⁵⁾ Cine ne poate da știri despre soarta și sfârșitul lui ?? ?

cartoane, acvarele, pasteluri și stampe), care începea cu documentările istorice ale unui *Schubirz* și *Fr. X. Knapp* și sfârșia cu maistrul *Ioan Cârdei* (Zamca Suceveană într'un asfințit-apoteoză, *Casă bătrânească* și *Sf. Dumitru* din Suceava) și cu tânărul, mult-promițătorul *Victor Balan*, un alt fervent închinător al slăvitelor noastre monumente istorice (Arbore, Sânt-Ilie, Vatra-Moldoviței, Voroneț etc.).

A fost, nu o zi a cărții, ci pentru ani de zile o înaltă școală de prețuire a valorilor istorice.

*

Al. Stejaru

Un Teatru Național care știe să-și facă datoria. — Ca nici-o dată de intensiv și extensiv, Naționalul Cernăuțean (mai neglijat ca oricând întru cele financiare, înregistrând numai la plata salarelor câte un deficit de 26.000 lei la lună), ne-a dat o eroică pildă de ce va să zică abnegație culturală. Turneele din Martie—Iunie realizate de acest teatru, și uneori cu câte un personal de 50 inși (opereta *Baba Hârca*: soliști, cor și orchestră), rămân și probabil vor rămâne pilde unice. S'au reprezentat: în 28 Martie, la Suceava, *Magda*; în 26 Prier, la Hotin, *Zorile* (matineu) și *Necunoscuta* (seara); în 4 Mai, la Suceava, *Zorile* (matineu) și *Necunoscuta* (seara); în 8 Mai, la Storojineț, *Magda*; în 19 Mai, la Hotin, opereta *Baba-Hârca* (matineu și seara); în 3 Iunie, la Siret *Magda*; în 9 Iunie, la Rădăuți, *Baba-Hârca* (matineu și seara). Direcția de scenă au avut-o d-na prof. de Conservator *Lilly Bulandra* (o magnifică creatoare a *Magdei*, în acelaș timp), și d-nii *Lullu Aurelian* și *Nello Bucevschi*. Printre interpreți, cele mai distinse elemente de cari (în așa aleasă măsură) dispune Teatrul Bucovinei: *Nae Bulandra*, *Jenny Moruzan*, *Dim. Moruzan*, *Ecat. Ionescu*, *Lullu Aurelian*, *Ilie Cernea*, *Antoinetta Călinescu-Luțchi*, *At. Mitric*, *Mioara Lăzărescu-Muscan*, *Nicu Sireteanu*, *Anca Balaban*, *Nicu Mihuță*, *Victor Handoca*, *Dim. Mugur*, *Dim. Mleşniță* și *Gh. Podhorschi*. Direcția muzicală: reputatul *Alex. Zavulovici*, un „Flechtenmacher al Bucovinei“, cum a fost calificat cu aceste prilejuri. Sub raport muzical turneele au fost ilustrate și prin concursul D-nei *Octavia Lupu-Morariu* (= Viorica). Un special prestigiu și o „reabilitare a firmei Teatru Național“ (cum s'a zis din toate părțile) au dobândit aceste iurușuri culturale prin faptul că directorul T. N. din Cernăuți a fost permanent alături de colaboratorii d-sale, servind pretutindeni publicului câte un „cuvânt de drum“ p. piesa jucată și câte o chemare de mobilizare întru războiul culturală românească. Acțiune deci, de care înaltele ierarhii teatrale dela București au datoria de a ține specială socoteală și care, pe unde-a trecut, a întimpinat un larg-generos concurs: la Suceava din partea *Sucevii culturale*, la Hotin d. p. d-lui prefect *Florescu*, a d-lui prof. *Ioan Macariciuc*, ș. a., la Storojineț d. p. deosebit de binevoitorului mecen d. prefect *Artur Apati*, la Siret d. p. distinsului promotor cultural d. director *N. Ițcuș*, și la Rădăuți d. p. d-lui prefect *Em. Bancescu*. Și: să vedem acum, dacă, „centralizat“ și de-

servit de echipe intermitente, trimise dela București sau Iași, Teatrul Național din Cernăuți, fără de nici o subvenție specială, va putea înfăptui jumătate din ceea ce s-a înfăptuit un generos avânt bucovinenc...

*

Al. Lupu

Mentorul dramatic Em. Kososchi ! — În rev. „Viața Bucovinei” din Aprilie—Mai 1934, d. Em. Kososchi încearcă un subit acces de misericordie pentru acel Teatru Național din Cernăuți, pe

Alex. Zavulovici

Organizatorul primei opere oficiale
a Teatrului Național din Cernăuți

care în aceeași „Viață” a Bucovinei l-a invectivat cu toate flecărelile reportajului mercenar. Spășit, d-sa mărturisește acum : „în obiecțiunile noastre asupra repertoriului am fost poate nedrepti cu directorul teatrului”, — și : „Din cauza aceasta simțim o oarecare remușcare”. Neofitul critic dramatic neofit-român (de altfel și reporter al „Dimineții” !...) Em. Kososchi-Batist să nu se emoționeze, precum niciun om de bine și adevărat Român nu se mai emoționează azi de elucubrațiile acestor trepăduși ai „upiniilor” publice. Și mai ales acest Kososchi-Bürger prea și-a desgolit meschinăria și suficiența, decât să nu fie cântărit la justa sa valoare. O pildă : Între cele din urmă premiere ale Teatrului Național Cernăuțean au fost : *Iorgu dela Sadagura*, *Masca* și *obrazul* de Luigi Chiarelli și opereta *Baba Hârca*. Atențiile supăratului B. B. Kososchi (supărat, fiindcă actuala direcțiune a T. N. din Cernăuți i-a

cam sictirit critica) n’au putut întârzia ! Iată-le, așa cum a avut curajul să le publice „Viața Bucovinei” An. II, Nr. 3 din Martie 1934 : „Relelor din trecut ale acestui teatru, li se adaugă acum și unul recent : demagogismul cultural. Sub pretextul comemorării începuturilor teatrului românesc, s’au introdus în repertoriu comedii cu cântece și operete de o tehnică jalnic de puerilă. După *Iorgu dela Sadagura*, farsă scrisă de Alecsandri pentru generația din 1840, a urmat *Baba Hârca* de Millo”. — Ba savuroasa operetă a lui M. Millo și Al. Flechtenmacher e executată și mai drastic de acerbul Batist-Bürger : „Care va să zică, această instituție, a cărei menire e să fie lăcaș de cultură, de artă și de educație, se va transforma într-o instituție cu dans și baletiste, cântece și cuplete, după modelul instituției lui Tănase”.

Facem abstracție de faptul că într'un preambul rostit de directorul T. N. bucovinean s'a arătat de ce acest *Iorgu*, mai ales la Cernoviț, are tot dreptul să fie menținut; facem abstracție de faptul că atât de neașă *Babă-Hârca*¹⁾ i-a putut sugera d-lui reporter al Dimineții (!) băunieli de afinitate cu exhibițiile lui C. Tănase, și insistăm numai asupra patentei perfidii și ignoranțe a acestui improvizat critic și mentor dramatic român (!) B. B. Kososchi, care — fapt caracteristic — știe doar să ni le ponegrească începuturile comediei și operelei neașă-românești, dar nu știe să sufle o singură vorbuliță despre cea mai intelectuală piesă a stagiunii 1933—1934, *Masca și obrăzul* lui Chiarelli. Să i-o spunem deci noi improvizatului critic (și chiar și bieteii redacției a *Vieții Bucovinei*) ce este această piesă—eveniment în lumea dramatică universală. I-o și le-o spunem împreună cu Italianul care a ajuns profesor la Universitatea din Londra, deci împreună cu Camillo Pellizzi, *Le lettere italiane del nostro secolo* 1929, unde pentru *La maschera e il volto* cetim (la pag. 375): „questa sorta di paradosso drammatizzato, e drammatizzato con tecnica espertissima; l'opera ebbe successo notevole anche all'estero e costitui, come si è detto, quasi il modello di un nuovo genere teatrale“. Iar redacțiile cari nu fac jocul unor bieți trepăduși (ca „Viața Bucovinei“!), ci reală cronică dramatică, redacții ca „Corriere della Sera“ (Milano An. 59 Nr. 90 din 16 Aprilie 1934) înregistrează d. p. din Londra următoarea informație: „Al Royal Theatre, sotto la direzione di Norman Macdermott, si è rappresentato per la settima volta il grottesco in tre atti di Luigi Chiarelli *La maschera e il volto*... L'elegante sala del Royal Theatre era gremita del miglior pubblico londinese, che ha accolto col maggiore favore la nuova edizione de *La maschera e il volto* decretandole un nuovo grandissimo successo!“ Această firește într'o țară unde criticul dramatic nu se improvizează din orce jupân de trust și de tarabă!

*

Cât costă cronică dramatică a d-lui Em. Kososchi! — Iar împotriva insinuării de deunăzi a d-lui Em. Kososchi că d=sa a încasat dela foștii directori ai Teatrului Național din Cernăuți anumite sume ca salar fix, în calitate de „secretar literar“ al Teatrului, ținem să lămurim definitiv și'n baza registrelor oficiale că d-l Em. Kososchi n'a fost angajat niciodată ca secretar literar cu salar fix²⁾, ci că „pentru publicitate“ (deci pentru reclamă) a încasat dela bietul Teatru Național din Cernăuți, *pe chitanțe incidentale*, următoarele sume: în 1927 — 16.500 lei; în 1928 — 24.500 lei; în 1929 — 47.250 lei; în 1931 — 25.000 lei; în 1932 — 37.000 lei; și'n

¹⁾ aprobată până și de „Czernowitzer Morgenblatt“ (Nr. 4.670 din 25 Martie 1934) care zicea textual: „Herr Direktor Professor Dr. Leca Morariu hat mit der Aufführung dieser Operette eine schöne national-kulturelle Tat vollbracht“ — și: „*Babă-Hârca* ist ein Theaterstück, das verdient, gesehen zu werden“.

²⁾ Actualul secretar literar al T. N. din Cernăuți are un salar fix de 400 (patru sute, d=le Kososchi!) la lună!...

1933 — 4.000 lei. Deci integral, din 1927—1933: **152.250 lei!** Din 1933 — a înțărcat murguța! Și cum noul director al T. N. din Cernăuți, d-l Leca Morariu, înțelege să nu se lase „terorizat“ de te=miri=ce fofelniță gazetărească (bineștiindu-se că acești „riporteri“ sunt destul de bine salariați de redacțiile d=lor) — Naționalul Cernăuțean s'a pomenit deodată cu potopul de cronici pe cât de defavorabile, pe atâta de lamentabile ale analfabetului deraiat în toate profesiunile civile Em. Kososchi!

*

Expansiune dramatică. — O acțiune a Teatrului Național din Cernăuți întâmpinată dintru'nțai cu scepticism, dar care, condusă cu elanul caracteristic actualei direcțiuni a Naționalului Cernăuțean, a uimit prin rezultatele ei: alături de artiștii profesioniști au fost admiși pe înalta scenă oficială a Bucovinei și echipe de „diletanți“ (de cari Bucovina e foarte avută). Începutul l-a făcut, firește, reputatul Ștefan Pavelescu, „directorul Teatrului Național dela Suceava“ — cum i s'a zis, jucând (în 20/4) cu elemente protagoniste ca D=na Vica Suceveanu (mătușa din America) și d=nii Oct. Dârja (Gigel), Vasile Jauca (coșcarul), Gh. Ruptaș (Tănase) și cu merituozii interpreți d=ra E. Neher (Safta), d-l E. Filip (doctorul), d=ra El. Marceanu (actrița), d=ra S. Ciulin (Aneta) și d-l N. Ștefan (sergentul), localizarea d=lui Șt. Pavelescu *Familie improvizată*, farsă abilă prin jongleria scenică. — Al doilea spectacol dat de „amatori“, în cadrul festivalului de 10 Mai: impresionantul act *Jertfa* de Ion G. Miclescu (cu acțiune din Războiul nostru dela 1877), care ne=a readus-o pe marea noastră *Aglaia Lupu=Onciul* (D=na Dubău), ni l-a îmborsădit „pe artistul născut iară nu făcut“ *Costică Lupu* (doctorul) și ne=a servit o revelație: D=ra *Eusebia Scriba* în *Tinca*. D-l Mircea Onciul l-a făcut plastic pe Pricopi. — Și s'a desființat cu aceste prilejuri legenda că între artistul profesionist și amator trebuie să intervină un anumit antagonism, ba mai mult, că între ambele categorii trebuie să existe o limită de distincție...

*

Al. Criță

Omul sfințește locul. — Când îți aduci aminte că acum câțiva ani ciurgăile ploii răzbăteau până'n coridorul etajului II din Universitatea Cernăuțeană, iar acum în aceeași Universitate vezi pas de pas atâta grijă pentru fiecare colțișor al ei, ba'n jurul Almei mater a Tării=de=sus răsar ca din povești grădini și parcuri, înțelegi că omul sfințește locul și că cei ce l-au instituit pe Ion I. Nistor Rector universitar, au așezat la locul cuvenit pe omul cuvenit. — Slăvita noastră Suceavă, menită prin atâtea împrejurări (*splendida ei izolare*, poezia naturii și chemările trecutului) să rămână „numai“ un centru de activare culturală, sub proaspăta oblăduire a primarului ei d. Gheorghe Doroftei (și cu concursul colaboratorului d=sale d. prof. M. Cărăuș), pe zi ce merge, dobândește o minunată schimbare la față: aleea înspre Zamca celor mai magnifice asfințituri și a celor mai sugestive

evocări de singurătate strămoșească, sădită din nou, coasta Zamcei înspre Șcheia împădurită etc. Se va continua — auzim — cu Cetățuia *Șeptelicilor* (o altă presumpțivă mare promenadă a Sucevii) și s'au luat măsuri ca expropriații „cetățeni“ de baștină ai Sucevii, cari abandonând frontul, au apucat-o razna cu bujdecile lor înspre Zamca, să nu violeze prea mult săhăstria celui mai întristat colț de Suceavă istorică.

*

Idolul sportului. — Primim la redacție sub bandă *nefrancată* broșura publicată de O. N. E. F., *Sportul în viața universitară*. Va să zică suntem contribuabilii pe gratuite și pentru O. N. E. F. — pe când d. p. pentru anumite Instituții universitare (Seminarii, Laboratorii etc.), de ani de zile nu se mai găsește nici un gologan, iar Monumentele istorice se dărapănă sub ochii noștri...

*

S'a suif râma în par și crede că-i balaur!... — În „Glasul Bucovinei“ Nr. 4.320 acelaș, veșnic și mereu acelaș Liviu Rusu se plânge de senidocism și de „profesori universitari cu 4 clase primare“. Și tocmai Liviu Rusu s'a găsit să se plângă de una ca asta!...

*

O întrebare adresată, poate, Ministerului Artelor sau poate înaltelor Fundații culturale... — În gazeta „Răsunetul“ din Lugoj (An. XIII, Nr. 22 din 27. Mai 1934) inimosul publicist Victor P. Costa se întreabă: „Până când vom tolera rușinea nemaipomenită ca partitura operetei *Crai-Nou* să nu fie tipărită nici măcar astăzi, la 50 ani dela ireparabila pierdere a nemuritorului Ciprian Porumbescu?“

*

Ni se dărapănă monumentele istorice! — În atenția onor. Comisiunii a monumentelor istorice, — nu pentru răscoliri critice, ci pentru a semnală răul și a se interveni la timp. La Suceava: Van-dalismul care disloacă și fură pietre din zidurile Zamcei continuă; turnul-clopotniță dela Zamca (exemplar arhitectonic rar, ca și turnul dela intrare, ambele fiind tot ce are mai prețios Zamca artistică) expus intemperiilor, vântul zmulgându-i tablele acoperișului; epitaful ultra-urgisitului de soartă Miron Vodă dela Bârnova, încă tot piatră-zid la cutare beciu evreesc. Dar la Suceava străjuiește omul de bine și de inițiativă d. primar Gheorghe Doroftei, încât îngrijorarea noastră e mai mică. — La Sucevița: Bolta ușii din pronaos în naos atât de crăpată, încât hârtia de control aplicată cândva crăpăturii a plesnit, semn că ruinul progresează. — La Mănăstirea-Humorului pictura exterioară a celor 3 pilaștri dela pridvor complet dispărută¹⁾, când noi,

¹⁾ Iar noi ținem la *rouge*-ul străbunelor noastre zugrăveli, cum ține d. V. Barbu la *Rouge*-ul de buze (vezi „Glasul Bucovinei“ Nr. 4.329). În adevăr, *avant-gardistul* V. Barbu crede că „rouge-ul nu este decât un mijloc nevinovat“ pentru

în 10 August 1922, o puteam încă prinde în placa fotografică (do-
vadă clișeul publ. în Calendarul „Glasul Bucovinei” 1923, 118). —
La *Vatra-Moldovitei*: Clătoria lui Alexandru cel Bun servește drept
instrument de masaj și loc de siestă pentru... cirezile de vite! Nici
un fel de împrejmuire n’o scutește de prozaicele consecințe ale acestor
popasuri de rumegare! Chenarul gotic, care se mai vedea în 1920,
azi complet dispărut! Tot ce-a mai rămas ca amănunt original de
veche zidărie e o firidă în mărimea obișnuită a unei icoane! Ce
oare or fi făcând²⁾ maicuțele din noua mănăstire *Vatra-Moldovitei*
dacă nici grija împrejurării acestui sfânt lăcaș n’o au??? Clătoria
lui Petru Rareș amenințată, la fel ca Sucevița, de enorme căscă-
turi ale zidului. — Și doar noi, Bucovina, despre care Bănățenii
zic că suntem cât un județ de-al lor, numai prin acest slăvit patrimoniu
al mărturiilor din trecut, suntem cu atât mai mult decât toate marile
și sărmănele județe ale Banatului sau Basarabiei, care n’au decât
grâu, noi fiind „țara clasică a trecutului românesc” de pretutindeni,
fără invidiată deunăzi de Italia lui G. B. Angioletti, — fiindcă „ni-
căieri pe tot pământul românesc, nu se află, pe-un spațiu atât de
mic, atâta bogăție de istorie românească, atâta bogăție de amintiri
scumpe ale trecutului nostru” (D. Onciul)...

Leca Morariu

*

Premiații noștri. — Între premiații Academiei Române din
această stagiune se află și d=na *Oltea I. Nistor* (cu vol. *Spre Orient*),
un real talent și-o adevărată operă, precum vom arăta cu o specială
cronică, — și maistrul (atât de neglijat!) *Tiberiu Crudu*, acest mi-
nunat altoi de soi, zămislit pare=că din neoașismul lui Creangă și din
moldovenismul lui Sadoveanu.

*

Treizeci ani dela înființarea „Junimii literare”. — Din iniția-
tiva harnicei soc. stud. „Junimea”, revista „Junimea literară” (ajunsă
azi la al 23-lea an de existență), și-a comemorat în 17 Mai a. c.
împlinirea a trei decade dela înființarea ei (1904). Serbarea desfășu-
rată în sala Teatrului Național din Cernăuți, a luat prin prestigiul și
profund-răscolitul cuvânt al directorului „Junimii literare”, *Ion I.*
Nistor, caracterul unei adevărate serbări culturale generale. Emoțio-
nante fură clipele când în fața unei galerii de portrete ale Junimiștilor
defuncți (Dimitrie Onciul, Simion Fl. Marian, T. Robeanu, Preotul
Constantin Morariu, Ion Grămadă, Lascar Luția, Ion Cocârlă-Leandru,
C. Berariu, V. Gherasim) s’au recitat piese din operele lor.

*

„îngrijirea fizică” a femeii. Ori noi știm că mijloace de îngrijire fizică pentru oricine
sunt d. p.: apă, aer, soare etc., și că (în orice domeniu) adevărata frumusețe e cu
totului=tot alta: sinceritatea naturală și nu minciuna fardului și a pospăielii!

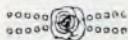
²⁾ Am văzut că știu țese la covoare de colorit strident=modern din lână boită
cu urătele colori aniline, când școala boitului cu trainicele și fragedele colori vegetale
a d=nei Eugenia Ioneț, e atât de aproape: La Rădăuți!

Eveniment muzical. — „Armonia“ Cernăuțeană ne-a dat la 15 Mai a. c., sub bagheta noului ei dirijor *George Onciul*, unul din cele mai mari concerte ale stagiunii : *Requiem-ul* lui Verdi. Soliștii : D=na Olga Făgărășanu, d=ra Felicitas Cobilanschi, d=l Eusebie Saghin și d=l Mihai Boldur. „Armonia“ știe deci să=și continue și tradiția concertelor mari (în anii din urmă fostul ei dirijor artistic, maistrul *Alex. Zavulovici* pusese în studiu piese ca : *Koprziwa*, *Imnul nopții* ; Gh. Dima, *Salvum fac regem* ; Domide, *Înșiră-te mărgărite* ; S. Niculescu, *Tropotita*).

*

Opera lui C. Porumbescu. — Aceeași generoasă inițiativă particulară a Bucovinei culturale, care ne-a dăruit un atât de vrednic bust C. Porumbescu (opera artistului *Ioan Cârdei*, operă la fel de durabilă ca și opera lui C. Porumbescu), nu se sfîșie acum nici de îndrăznețul plan de a publica opera inedită a lui C. Porumbescu. Inițiativa e iarăși a revistei „Făt=frumos“, și va fi și a Societății „C. Porumbescu“ (dela Suceava). În colecția muzicală „Făt=frumos“ au apărut deci până acum fascicola Nr. 2 cu *Psalm* și *Acțion la Rusaliei*, coruri mixte și fascic. Nr. 3 cu *Condacul Maicii Domnului* și *Rădicaț=am ochii mei (Psalm)*, coruri bărbătești ; trespatri piesele revizuite (după manuscrisele originale din Muzeul Porumbescu) de *George Onciul*. — Al doilea colț de pământ românesc, care nu=l uită pe Ciprian Porumbescu, e apoi Ardealul=Banatul. După ce, anul trecut, prin d. prof. *Romul Cionca* (nepot prin mariaj al lui C. Porumbescu) ne venia inedita *Rêverie* p. vioară și pian, acum prin solicitudinea aceluiaș devotat R. Cionca primim fascicola de *Patru Coruri bărbătești* cu ineditele *Cade=se cu adevărat*, *Tatăl nostru*, *Lăudați pre Domnul* și *Adusu=mi=am aminte*, revizuite de *Andreescu Scheletty*. Și astfel gloria lui C. Porumbescu își creiește înainte drumul de lumină pe care *avem* datoria de a=l netezi cât mai străduitor și cât mai curând. Toate fasciculele acestea se pot comanda la admin. revistei cu 30 lei caietul.

El. Popescu

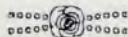

Redacționale

Errată pentru acest Nr. — Îndreptări cari trebuie neapărat semnalate : la pag. 34 sus, citește : *călugărel* (nu : *călugărul*) ; la pag. 63, cutare cimilitură răspunde cu : *Râma* (nu : *Bârna*).

*

Fotograful I. Ambre. — Cinc ne-ar putea servi niscăi informațiuni asupra celui I. Ambre, care (pela 1894), cu atâta iscusință, vâna la fotografii ale monumentelor noastre istorice ?

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
CERNĂUȚI, str. Arhim. E. Popovici 4

ABONAMENTUL (achitat numai anticipativ)

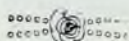
În Țară 200 lei pe an

În Străinătate: 300 lei pe an

Colaboratorii plătesc numai 100 lei pe an

CUPRINSUL:

Leca Morariu	Muzeul Bucovinei
C. Porumbescu	Versuri inedite
Tiberiu Crudu	Deslegare
Teodor Balan	Data morții lui Ion Budai-Deleanu
Ortisie Popescu	Frângurele Bucevschene
At. Mitric	Amintiri (comedie)
Octavia Lupu-Morariu	Cântec popular
Corneliu Gheorghian	Pictorul Bucevschi și portretul lui Ștefan cel Mare (1881—1884)
Leca Morariu	Cimilituri bucovinene
Teodor Cușniriuc	Superficialitate „germană“ (?) în va- lorificarea literaturii noastre
Leca Morariu și Const. I. Popescu	Vitrina cărții
L. M. și V. M.	Multe și mărunte . . .
* * *	De=ale Administrației
Al. Stejaru, Al. Lupu, Al. Criță,	
Leca Morariu și Elena Popescu	Cronică
* * *	De=ale Redacției

BIBLIOGRAFIE

A apărut BULETINUL „MIHAI EMINESCU“

Lămuriri pentru viața și opera lui Eminescu redactate cu concursul lui

Gh. Bogdan-Duică de Leca Morariu

Fascicola 11 An. IV 1933

*Redacția și administrația : Cernăuți, str. Arhim. E. Popovici 4

Abonamentul 100 lei pe an

C. Loghin und Dr. S. Drimmer, *Geschichte der rumänischen Literatur*, Cernăuți 1934.

Traian Brăileanu, *Fundamentarea biologică a sociologiei*, Cernăuți 1934.

Petru Iroaie, *Cernăuțul folcloric*, Cernăuți 1934.

Nicolai Grămadă, *Studii mărunte din domeniul științelor auxiliare ale istoriei*, Cernăuți 1934.

A. Munte și N. Pavel, *Breviar de poezie bucovineană contemporană*, Cernăuți 1934.

Gh. Tutoveanu, *Gedichte, Auswahl ins Deutsche übertragen von A. Flachs*, Bârlad 1934.

Virgil Caraivan, *Memoriu de activitate ostășească (1916—1918)*, Bârlad 1934.

Alex. Epure, *Câteva din însușirile poporului român așa cum reies din poezia populară*, Roman 1929.

Alex. Epure, *Insemnări critice* (D. Zamfirescu, P. Cerna, Grigori Ureche, Miron Costin), Roman 1933.

Colecția „Pământ și suflet oltenesc“, Craiova 1934: Il. Dobridor, *Versuri*; I. C. Popeseu-Polyclet, *Epigrame*; C. Jaleș, *Versuri*; C. I. Manca, *Toamne (versuri)*; D. Basarabeanu, *Versuri*.

Biblioteca „Catedra“, Galați: Nr. 3 *Dialoguri* (p. șezători); Nr. 4 *Ziua Mamei*; Nr. 5 *Eroii Neamului*.

N. Drăganu, *Vechimea și răspândirea Românilor pe baza toponimiei și a onomastice*, Vălenii-de-Munte 1934.

G. Maxim-Burdujanu, *O piatră pentru adevăratul monument al lui Ștefan O. Iosif*, Brașov 1933.

N. Drăganu, *Numele proprii cu sufixul -șa*, Cluj 1933.

Svever Pop și Em. Petrovici, *Din atlasul lingvistic al României*, București 1934.

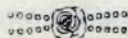
Drăganu, *Cuvinte și obiceiuri*, București 1933.

Drăganu, *Împrumuturi și reimprumuturi ungaro-române*, București 1934.

C. Brătescu, *Poarta dela Cernăuți*, București 1934.

C. Brătescu, *Profile quaternare in falezile Mării-Negre*, București 1934.

Adrian Maniu, *Cartea Țării* (versuri), București 1934.

Prețul 50 lei